

II RIIGIKOGU

6. istungjärk. **Protokoll nr. 158 (34).** 1924. a.

II Riigikogu koosolek 18. nowembril
1924. a. kell 5 p. l.

Kokku on tulnud 83 Riigikogu liiget.
Walitsuse looshis: rahaminister **O. Strandman**, töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**, haridusminister **H. B. Rahamägi**, välisminister **K. R. Pusta**, sise-minister **Th. Rõuk**.

P ä e w a k o r d:

1. Piirituse ja wiina müügi seaduse muutmise seadus — piirituse ja alkohooliste jookide müügi seaduse komisjoni ettepanek.

2. Naroowataguste ja Petserimaa metsamaade seaduseelnõu — maakomisjoni ettepanek.

3. Eesti wabariigi ja nõukogude sotsialistlikkude wabariikide liidu wahel sõlmitud posti, telegraafi ja radiotelegraafi ning telefoni konwentsioonide ja rahaliste posttransfertide wahetuse kokkuleppe kinnitamise seadus — II lugemisel.

4. Weneagiste pensionääride toetamise seaduse täiendamisseadus — II lugemisel.

5. Riigiteenistusseadus — II lugemisel.

6. Hoolekandeseadus — II lugemisel.

7. Eesti kultuurkapitaali seadus — II lugemisel.

Koosolekut juhatab abiesimees **K. Wirma**, pärast abiesimees **L. Raudkepp**.

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Wain**, pärast abisekretäär **O. Köster**.

Koosolek algab kell 5.15 min.

1. Päewakorra täiendamine. Juhataja **K. Wirma**:

Awan Riigikogu koosoleku. Päewakorra kohta on ettepanek tehtud wõtta 1-ks päewakorra-punktiks komisjonide täiendawad walimised. (Häälatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud ja päewakord kindlaks määratud. Enne päewakorra juurde asumist on sõna sekretääril teadaande korras.

2. Teadaandmine muudatuste kohta Riigikogu koosseisus. Sekretäär **J. Wain**: Riigikogule on teatada, et Riigikogust on tagasi astunud 18. nowembril

1924. a. Johan Põlenik — töörahwa ühise wäerinna Pärnumaa walimisringkonna nimekirja järele. Asemele on kutsutud Juhan Maksim.

3. Teadaandmine komisjoni antud seaduseelnõu kohta. Siis on Riigikogule teatada, et riigi met-satööstuse põhimääruse eelnõu on antud rahaasjanduse komisjoni maakomisjoni ettepanekul.

4. Komisjonide täiendawad walimised. Juhataja **K. Wirma**: Rkl. Kornel on kirjalikult teatanud, et ta riigikaitse komisjonist tagasi astub.

L. Raudkepp (krst.): Teen ettepaneku, walida rkl. Korneli asemele riigikaitse komisjoni rkl. Amberg.

Juhataja **K. Wirma**: (Häälatakse.) Nähtawa enamusega on rkl. Amberg riigikaitse komisjoni liikmeks walitud.

5. Piirituse ja wiina müügi seaduse muutmise seadus — II lugemisel. Piirituse ja alkohooliste jookide müügi seaduse komisjoni aru-

andja **R. Penno**: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Asutawa Kogu poolt 27. aprillil 1920. a. wastu wõetud piirituse ja wiinamüügi seaduse järele sünnib arstidele, hambaarstidele, ämmaemandatele, haigemajadele, ambulatooriumidele ja apteekidele piirituse müümine terwishoiu peawalitsuse igakordse loa põhjal. See korraldus on õige halb sellepärast, et näiteks Petserimaalt peawad üksikud arstid, kellel arstimiswahendina piiritust tarwis osta, igakord Tallinna terwishoiu peawalitsuse poole pöörama ja sellepärast kirjawahetust ja sõite algama. Et

seda ära hoida, on töö-hoolekandeministeriumi esitusel Wabariigi Walitsus maksma korra muutmiseks seaduseelnõu esitanud, mis piirituse ja alkoholiliste jookide müügiseaduse komisjonis oli ja mida komisjon Riigikogule wastuwõtmiseks esitab.

Teen komisjoni nimel ettepaneku seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **K. Wirma:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

6. Naroowataguste ja Petserimaa metsamaade seaduseelnõu — I lugemisel.

Maakommissjoni aruandja **O. Liigand:** Aus-tatud Riigikogu liik-med! 29. weebruaril 1923. aastal esi-

tati rkl-te Grigorjew'i, Seljugin'i ja Solowjew'i poolt Riigikogule seaduseelnõu, mille järele Riigikogu poolt 20. juunil 1920. a. wastuwõetud ja „Riigi Teatajas“ nr. 89 samal aastal wäljakuulutatud maa-seaduse laiendamise seadus Naroowataguste ja Petserimaa metsamaa-alade peale tuleks muuta selles mõttes, et pärast 2. weebruari 1920. a. tehtud notariaalsed müügilepingud, mis eespool nimetatud § 4 juurde käiwa märkus 1. järele wäikeste alla 25 tiinu maatükkide kohta tehtud, siis selles osas, kui nad metsamaade kohta käiwad, nüüd tagantjärele maks-wusetuks tunnistatakse. Nimelt öeldakse nimetatud maaseaduse laiendamise seaduse § 4 märkus 1-ses, et wõõrandatawate maa-alade kohta, pärast 2. weebruari 1920. a. tehtud notariaalsed müügilepingud tunnistatakse makswateks, kui ostetud maa kogusuurus ei ulata üle 25 tiinu ja kui ostja kätte ühes tema endise maaomandusega ei koondu üle 25 tiinu maad. Parandusetegijad panewad ette selle märkuse lõppu juurde lisada sõnad: „ning lepingus näidatud maatükid ei puutu ega wähenda metsamaa-alasid, mis ühes tükis 50 tiinu wõi suuremad. Wiimasel juhtumisel kaotab leping ainult metsamaa kohta makswuse“.

See tähendab, et märkus 1. metsamaade kohta, mis eraldatud metsamaa-aladest, mille kogupind üle 50 tiinu ulatab, mitte ei pea käima, ükskõik kui wäikesed eraldatud metsatükid ka ei oleks. Siis peab juurde tähendama, et maade-jaotusi, kus niisugused metsatükikesed

wõõrandatawate talude külge käiksid, koguarwus õige wähe on, ainult umbes 104 üksust, mis umbes 1.600 tiinu maa-alaga. Nii et keskmiselt tuleb talu kohta 15 tiinu.

Riigikogu liigete Grigorjew'i, Seljugin'i ja Solowjew'i poolt esitatud Naroo-wataguste ja Peserimaa metsamaade seaduseelnõu anti maakommissjonis 5-liikmelisse alamkommissjoni läbiwaatamiseks, ja alamkommissjoni enamus tuli seaduseelnõu sisulisel läbiwaatamisel otsusele, et mitte soowitaw ei ole seda seadust maksma panna, waid ta tuleks tagasi lükata.

Maakommissjon arwas aga siiski tarwilikuks küsida enne Wabariigi Walitsuse seisukohta seaduseelnõu kohta. Walitsuse hiljuti-awaldatud seisukoht seaduseelnõu kohta käib järgmiselt: „Tagasi kestwat makswust seaduseelnõule anda ei ole üldse soowitaw. Seda enam käes-olewa seaduseelnõu juures, mis seotud juriidiliste kui ka faktiliste nii omandus-kui kasutusõigustega Naroowataguste ja Peserimaa metsade kohta ja maade kohta, millele maaseaduse laiendamisseadusega maaüksuseks 25 tiinu on jäetud, kui nende kohta notariaalsed lepingud on olemas. Osa sarnaseid maaüksusi on juurde tekkinud küll jaotuse teel, mis lühikene aeg enne maaseaduse wäljakuulutamist on teostatud. Kuid arwesse wõttes, et see jaotus on teostatud ajal ja korral, mis seaduses mitte keelatud ei olnud, siis oleks eriti suurte raskustega seotud nüüd mõnda teist korda tagantjärele maksma panna, weel enam sellepärast, et need maaosad on kasutamiseks läinud maata põllupidajatele ning kehemale maaharija-rahwale ja peale selle on nad kõik oma mitmesugused korraldused nende maade kohta teinud, mis kulude ja kolmandate isikutega tehtud kohustustega mitmel wiisil seotud.“

Naroowataguste ja Petserimaa tükel-datud kruntide omanikkudele ja metsade peawalitsuse poolt ka seitsme-kaheksa isikule sellekohaste palwete peale oma kruntidel $\frac{1}{2}$ osa metsa maharaiumiseks ja selle maa põllumajanduslikuks otstarbeks ülesharimiseks on ametlikud load maks-wa seaduse alusel wälja antud.

Kui nüüd ettepanud kawa järele maaseadust muuta, jääb krundiomanik-kudel õigus riigi wastu kahjutasu nõud-mistega esineda, ja sarnased sekeldused ja kahjutasunõudmised ei kujune wälja

mitte üksi riigi vastu, waid ka paljude eraisikutega ja asutustega, kellega krun-
diomanikud end oma tegewuse alal mit-
mel wiisil üksteisega läbi on põiminud.

Wabariigi maaseaduse peaotstarwe on
wäikest maapidamist luua ja kõigiti seda
edendada, kuid kui käesolew seaduse-
eelnõu teostada, siis toimetaks walitsus
oma põhimõtte wastaselt ja selle all kan-
nataja oleks peajasjalikult kehwe rah-
waklass, kes nagu ligiolewast nimekir-
jast näha, suuremalt jaolt metsaostjad,
wälja arwatud mõned, kes suuremal ar-
wul metsa on ostnud, mis aga üldist sei-
sukorda ei muuda.

Kui nüüd weel arwesse wõtta, et
ülaltähendatud maadejaotuse arw wörd-
lemisi wäikene on (põllutöoministeeriu-
mis olewate andmete järele on naroo-
tagustel ja Petserimaal neid kokku um-
bes 104 üksust, maapinna suurusega um-
bes 1600 tiinu), siis ei oleks mõjuwat põh-
just sarnast erakorralist seadust esile
kutsuda, mis juba makswat omandusõi-
gust tühistab ja suuresti nendes piiriäär-
setes maades meie seaduse autoriteeti
halwendab.

Seda kokku wõttes on Wabariigi Wa-
litsus arwamisel, et esitatud seaduseel-
nõu wahest mitte nii palju materjaalset
kasu ei too, kuiwõrd selle ellukutsumine
raskusi teeb ja meie korralduste ja sea-
duste mõistet riiwab.

Kõigil neil kaalumistel ei saanud Wa-
bariigi Walitsus kõnealolewa seaduseel-
nõu elluwõimist wõimalikuks lugeda“.

Maaseaduse komisjon, läbi arutades
seaduseelnõu, ühines Wabariigi Walitsuse
seisukohaga ja paneb ette Riigikogu lii-
gete W. Grigorjew'i, I. Seljugin'i ja J.
Solowjew'i poolt esitatud seaduseelnõu
tagasi lükata.

W. Grigorjew (wn.): Господа на-
родные депутаты! Принимая во внимание,
что как правительство, так и аграрная ко-
миссия Государственного Собрания отнес-
лись отрицательно к настоящей поправке
к общему аграрному закону, то я, входя
на эту трибуну, уже не имею уверенности
в том, что большинство Государственного
Собрания пойдет на встречу желаниям
местного населения Печерского края и За-
наралья. Не смотря на это, я по долгу
своему, как депутат, всетаки обязан изло-
жить перед вами это дело по существу.

Настоящая поправка преследует две цели:
во первых исправляет правительственную

ошибку, допущенную в 1921. году и этим
восстанавливает справедливость по отноше-
нию громадного большинства населения в
названных окраинах республики и во вто-
рых, этим путем лучше будут сохранены
более или менее крупные лесные площади
от того беззащитного хищничества лесов,
которое наблюдается у нас в настоящее
время.

Господа депутаты, многие из Вас помнят
то время, когда в 1919. году Учредитель-
ное Собрание, принимая аграрный закон,
имело в виду, что в Печерском крае и в
Занаровье будет издан особый аграрный
закон. До того же времени, в этих окраинах
должен оставаться в силе закон времен-
ного русского правительства, то есть, земли
и леса могут продаваться только с разре-
шения министерства земледелия. Не смотря
на это, продажа земель, а особенно лесов,
шла как то частным путем, самым усиле-
нным темпом.

Крупные землевладельцы уверяли всех
и вся, что эти сделки впоследствии будут
утверждены законным путем. За царские
деньги и германские марки продавали очень
дешево, за эстонские же деньги дороже.
Покупатель все больше был пришлый или
местный, но денежный — богатый царскими
и германскими деньгами.

Видя все это, местное бедное населе-
ние, крайне заинтересованное в топливе, в
конце 1920. года, а затем и в 1921. году,
посылало своих делегатов в министерство
земледелия для наведения справок в том,
что может быть можно без риска купить
и им скольконибудь леса; но всякий
раз был один и тот же ответ, что кто
купит землю или лес без разрешения, то
такие сделки министерством не будут у-
тверждены.

Однажды такого рода ответ был дан
лично господином министром Ростфельдом
делегату Югансон'у при мне, в министер-
стве, на приеме. Естественно, что после
таких авторитетных и компетентных отве-
тов, местное, малосостоятельное население
боялось рисковать своими последними гро-
шами и не покупало леса. Лесопромышлен-
ники же и зажиточные лица, все леса
скупали.

В 1921. году в Печерах появился и но-
тариус, который день и ночь только и
работал, что оформливал частные сделки
на куплю и продажу земель и лесов. Вот
как, кем и при каких обстоятельствах были
распроданы крупные частновладельческие
леса. После этого в министерстве было

сказано, что земли и леса в Печерском крае и Занаровье можно покупать и без разрешения. Но это было уже поздно. Все было распродано. При разговоре моем с министром Ростфельдом по этому делу, последний заявил, что произошла досадная ошибка, позабыли сделать оговорку в законе, проведенным по статье 12-а, опубликованном в „Riigi Teataja“ № 4, 1921. года, в том смысле, что этот закон не распространяется на Печерский край и Занаровье. Господин Ростфельд говорил, что он, когда обнаружил эту ошибку, немедленно вошел с представлением в правительство об исправлении ошибки, но большинством голосов членов правительства это представление было отклонено. На эту куплю и продажу смотрели и сами покупатели, как на неверную игру. Они говорили: „если выгорит — хорошо, а не выгорит — мало потеряем“. Такие сделки были своего рода „игра на ура“. Некоторые из этих купцов лес на своих участках уже вырубили, некоторые только „проредили“, гарантировав себя на всякий случай.

У местного населения, поставленного в заблуждение, много было надежд, что эта правительственная ошибка будет исправлена при принятии аграрного закона Государственным Собранием в 1922. году. Но, к сожалению, и тогда большинством голосов правого крыла Государственного Собрания, — голоса на 3—4, такое предложение было забалотировано. Заинтересованные лица в купленных лесах распустили слух, что население окраин вполне довольно аграрной реформой и никаких поправок и изменений в законе не желает. Благодаря таким разговорам, и желая проверить взгляд местных граждан, на этот вопрос, я обратился в письменной форме к волостным советам, прося обсудить этот вопрос и закрытым голосованием решить его. А вот результаты голосований волостных советов (kõneleja näitab terwe raki kirja wahetust.) это постановления одиннадцати волостных советов. Около 200 гласных волостных советов, принимавших участие в обсуждении этого вопроса, почти все голосовали за то, чтобы сделки на лесные участки купли и продажи, совершенные после 2-го февраля 1920 ода, считались недействительными, 2 голоса воздержались и только 6 голосов положено против. Вот, господа, какое народное суждение над этим запутанным и жгучим лесным вопросом для окраин. Я предлагаю этот законопроект в I чтении принять, а

между I и II чтением возвратить обратно в аграрную комиссию для рассмотрения по существу и затребовать от главного лесного управления точные сведения о продаже крупных лесных площадей. Добавляю, что если большинство из вас отнесется тоже отрицательно к этой поправке в законе, то местное население останется при своем желании; оно будет ждать того времени, когда и правительство и большинство Государственного Собрания будет и к их голосу прислушиваться.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja O. Liigand: Pean tähendama, et rkl. härra Grigorjew'i praegu siin ettetoodud motiivid tema poolt algatatud seaduseelnõule on tema juba teatawaks teinud niihästi maakommisjonis, kui ka selle alamkommisjonis, niisamuti ka Wabariigi Walitsusele, kuid niihästi alamkommisjon, kui maakommisjon ja ka Wabariigi Walitsus ei ole leidnud, et see seadus asjasse parandust wõiks tuua, waid just ümberpöördult, et tema sellesse maakorraldusesse ainult segadusi juurde wõiks tuua, — sellest siis ka oleneb maakommisjoni ettepanek. Ma juhiksin siin tähelepanu weel selle peale, et meil praegu niihästi Riigikogu, kui ka Wabariigi Walitsuse ringkondades kuulatakse küll sellest kõnelewat, et tarwis oleks asundustaludele, kes senni ilma metsata on jäänud, metsatükke juurde anda, kus see wõimalik on. Selles seaduseelnõus soowitatakse aga hoopis wastupidist, ja kui siin nüüd härra Grigorjew'i poolt ette pannakse seda seadust uuesti tagasi anda maakommisjoni, siis näib minule küll, et maakommisjon waewalt oskab midagi teist ette wõtta, kui tema selle seaduse kohta juba on arwanud ette panna. Sellepärast leian mina wõimaliku olewat toetada ainult seda ettepanekut, mis juba warem siin ette kandsin, nimelt seda seadust tagasi lükata.

Juhataja K. Wirma: Rkl. Grigorjew'i poolt on ettepanek tehtud arutamisel olewat seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta. Maakommisjon teeb ettepaneku seaduseelnõu tagasi lükata. Hääletamisele tuleks ainult jaataw otsus, nimelt wastuwõtmise otsus, kuna Riigikogu liikmed maakommisjoni ettepaneku kohta hääletamisel ise tarwilikud järeldused teewad. Peale selle on rkl. Grigor-

jewi poolt ettepanek tehtud käesolew seaduseelnõu I ja II lugemise wahel arutamiseks anda maakommisjoni. See küsimus wõib otsustamisele tulla alles siis, kui otsustatud on, kas seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetakse wõi mitte. Pannet hääletamisele ettepaneku — seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta. (Hääletatakse.) Enamus on wastu. (Hüüded: Ära lugeda!) (Hääletatakse, loetakse hääli.) Poolt on 23 häält, wastu 29 häält, seega on seaduseelnõu tagasi lükatud.

7. Eesti wabariigi ja nõukogude sotsialistlikkude wabariikide liidu wahel sõlmitud posti, telegraafi ja raadiotelegraafi ning telefoni konwentsioonide ja rahaliste posttransfertide wahetuse kokkuleppe kinnitamise seadus — II lugemisel. Wäliskommisjoni aruandja **J. Laidoner** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1 ja 2.

Eesti wabariigi ja nõukogude sotsialistlikkude wabariikide liidu wahel sõlmitud posti, telegraafi ja raadiotelegraafi ning telefoni konwentsioonide ja rahaliste posttransfertide wahetuse kokkuleppe kinnitamise seadus.

§ 1. Tunnustatakse kinnitatuks Eesti wabariigi ja nõukogude sotsialistlikkude wabariikide liidu wahel 27-dal juunil 1924. a. sõlmitud:

- konwentsioon postiühenduste üle Eesti wabariigi ja nõukogude sotsialistlikkude wabariikide liidu wahel;
- konwentsioon telegraafi ja raadiotelegraafi ühenduste üle Eesti wabariigi ja nõukogude sotsialistlikkude wabariikide liidu wahel;
- konwentsioon telefoniühenduste üle Eesti wabariigi ja nõukogude sotsialistlikkude wabariikide liidu wahel ja
- kokkuleppe rahaliste posttransfertide wahetuse üle Eesti wabariigi ja nõukogude sotsialistlikkude wabariikide liidu wahel.

§ 2. Konwentsioonide ja kokkuleppe ning nende juurde kuuluwate lõpuprotokollide, täiendawate protokollide ja

täitmismäärustiku eesti- ja wenekeelsed tekstid awaldatakse ühes käesolewa seadusega.

8. Weneaegiste pensionäride toetamise seaduse täiendamise seadus — II lugemisel. Töökaitses komisjoni aruandja **J. Woiman** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri ja § 1.

Weneaegiste pensionäride toetamise seaduse täiendamise seadus.

§ 1. Ajutise weneaegiste pensionäride toetamise seaduse § 1 („Riigi Teataja“ nr. 77/78 — 1920. a.) täiendatakse järgmise märkusega:

Märkus 2. Selle seaduse järgi määratakse toetusraha ka ilmasõjas surmasaanud wõi teadmata kaduma läinud sõdurite wanematele, kui neil ei ole teist toitjat.

Töö-hoolekandeministrile antakse õigus käesolewas märkuses ettenähtud isikutele, kellel peale langenu wõi teadmata kadumaläinud sõduri weel teisi toitjaid on, määrata pensioni juhtumistel, kui teised toitjad ainelise wõi terwisliku seisukorra tõttu ülespidamise kohustust täita ei suuda wõi selle täitmine iseäralikude raskustega seotud on, kummi need takistused olemas.

Aruandja **J. Woiman**: Mina teen ettepaneku, wõtta weel juurde § 2 „Käesolew seadus hakkab maksma tema wastuwõtmisega.“

Lugu on sarnane, et kui seda teist paragrahwi juurde ei wõeta, siis tekib raskusi riigi 1925. a. eelarwe kokkuseadmisel. Et wastawaid summasid riigi 1925. a. eelarwes wastu wõiks wõtta, sellepärast teen sarnase ettepaneku.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 2 wastu wõetud. Sellega on käesolew seaduseelnõu II lugemisel wastu wõetud.

9. Riigiteenistusseadus — II lugemisel. Üldkomisjoni aruandja **J. Holberg**:

Siin läinudkordsel lugemisel tehti parandus, mis kannab rkl. J. Luuri allkirja. See ettepanek on järgmine: „Uus

paragrahw pärast käesolewa seaduse § 15:

§ 15-a. Riigiteenijatel, nii ametnikkudel kui wabapalgalistel, on ühe ja sama koha peal olles lisapalga saamise õigus aastate wäljateenimise järele ja seda järgmiselt:

pärast 5-aastast wahet pidamata laitmata teenistust 10% aastasest palgast; pärast 10-aastast teenistust — 15% aastasest palgast ja pärast 15-aastast teenistust 25% aastasest palgamäärast.

Märkus. Palgaks käesolewa seaduse mõttes loetakse igasugune teenijaile maksetaw alaline rahaline tasu, wälja arwatud erakorralised tasud ületunnitööde eest, sõidurahad, lisatasud isäralikkude tööde eest, puhaskasust osasaamine ning käesolewa seaduse § 33 alusel maksetaw lisatasu.

Käesolew paragrahw ja märkus ei maksa õpetajate kohta.“

§ 33 räägib sellest, et kui keegi ametnik täidab peale ühe ametkohustuse veel teist ametkohustust, siis on Wabariigi Walitsusel õigus määrata ametnikule palgalisa kunni poolekuu palga suurus. Kuid see kahekohapidamine peab olema ajutine ja sellest ei tohi süsteemi luua.

Minul oleks selle paranduse kohta järgmist öelda: 1) ka meil alamkomisjonis oli selle palgamäära kõrgendamise küsimus teatawate aastate wäljateenimise järele arutamisel, ja seal tuldi üksmeelselt otsusele, et riigiteenistusseadus ei ole mitte see koht, kus see küsimus peab lahendatama. See sünnib sisuliselt palju parem palgaseadusesse. Ja et meil palgaseadusi on olemas, ja et neid tulewikus wististi parandatakse ja ümber töötatakse, selleks ei wõi kahtlust olla.

Aga nüüd, kui selle paranduse juurde lähemalt tulla, siis peab tähendama, et wõimatu on seda küsimust ühe lühikese paragrahwiga lahendada. Meie teame, et see küsimus ei ole mitte nii lihtne, ja et kõik riigiteenijad ei teeni ühesuguse tähtsusega kohtadel, ja teenistus ei lasu ühesuguse raskusega kõigi peal. Mõnesugustel teenistuskohthadel kannatab inimene terwis rohkem, ja seal on tarwis lühemate ajamäärade järele palgatõstmist ette wõtta. Siis pannakse siin ette niisugused ebamäärased tingimised, mida objektiivselt kuidagi ei saa ära määrata, nimelt „laitmata teenistuse eest“ wõetakse siin aluseks. Siis peaks aga ka

siin olema lähemad määrused, kes saab ära määrata, millal ametnikku ilma kõrgenduseta saab jätta, ja missugune see laitmata teenistus peab olema. See on ainult siis wõimalik, kui meil oleks atesteerimise süsteem sisse seatud tsiwiilteenistuses, nagu ta on praegu sõjawäeteenistuses. Aga käesolew seadus ei näe mingit atesteerimise süsteemi ette, nii et see hindamine jääks täiesti ühe isiku, ametkonna juhataja — määrata. Minu arusaamise järele ei ole see mitte nii kerge ja lihtne läbi wiia. Ainult siis, kui oleks loodud kindel atesteerimise süsteem ja hindamine, ainult siis wõib sellest juttu olla. Aga nüüd, nagu ma juba tähendasin, puht wormilistel põhjustel ei ole otstarbekohane ja hea seda täiendawat paragrahwi sisse wõtta. Peale selle nõuab käesolew küsimus ka läbikaalumist, teiseks küsiks, miks on just 15 a. siia sisse wõetud, miks mitte 10 a. ja miks 10% palgakõrgendust on wõetud, ja miks mitte enam, ja miks ei ole siia sisse wõetud teenistustasu, mis warustuse teel antakse, kõik need küsimused on siin lahtiseks jäetud. Sellepärast ei saa selle paranduse poolt hääletada ja seda soowitada, sel kujul, nagu wiimane esitatud, ehk küll see mõte waga otstarbekohane ja õiglane on. Selle mõtte lahendamiseks tuleb eriseadus wälja anda.

O. Gustawson (is.): Härra aruandja on enam kui üks kord tähendanud, et ametnikkudel wastutus wäga mitmesugune on, ja sellepärast neile ühtlasi lisatasusid maksta ei saa. Sellejuures unustab aruandja, et ametkohti eraldab üksteisest palk. Kui ametnik on kõrgemal kohal, saab tema loomulikult kõrgemat palka. Meil on kõigewäiksem palga alamäär alla 4.000 ja kõigekõrgem on 50.000. See teeb ometi enam kui 12½ kordse palgawahe wälja. Sellepärast ei saa minu arusaamise järele wastutuse suurus kaalumisele tulla siis, kui tahtakse teenijatele peale palga veel mõnesuguseid lisatasusid määrata.

Mis aga puutub käesolewasse ettepanekusse, siis peab ütleva, et see ettepanek kõike muud kui õnnelik on. Sinna on sisse wiidud mitu momenti, mis selle ettepanewa paranduse wäärtuse riigiteenijate seisukohalt enam kui küsitawaks teewad. Lubatagu eelkõige tähendada, et meil ühe kategooria riigiteenijate ja

omawalitsuste teenijate suhtes teenistuskestus-lisatasu juba läbi on viidud — need on õpetajad. Ma arwan, et oleks kõigeõnnelikum, kui teenistuskestus-lisatasu määramisel kõigile riigiteenijaile talitatakse enam-wähem analoogiliselt õpetajate palgaseadusele. Õpetajad saawad teatawasti lisatasu iga 4-aastase teenistuskestuse järele, sellepeale waatamata, kas nad on wahet pidamata ühe koha peal teeninud, wõi on nad wahepeal õpetajaametist ära olnud jne. Õpetajate juures ei küsita mitte, kas nad laitmatalt teeninud wõi laitusega. Samuti langeb ära see moment, kas nad wahepeal teenistuses tõusnud wõi mitte. Sellepärast arwan mina, et see moment ei tohiks käesolewalgi puhul kaalumisele tulla.

Kõigepealt, mis puutub laitmata teenistusse, siis on juba aruandja tähendanud, et see enam kui weniw mõiste on, mida wäga raske objektiivselt selgeks teha. Siin on ülemusel wõimalus hindamisel enam kui ekslik olla. Meil eriti, kus ülemus teinekord wäga omapärselt riigiteenija teeneid hindab. Ma arwan, et see moment — laitmata teenistuse eest — peab igal tingimusel ära jääma.

Teine asi, millega leppida ei saa, on see, et härra Luur oma ettepanekuga tahab siduda riigiteenijad ühele kohale. Missugustest kaalumistest on härra Luur sel puhul wälja läinud, jääb mul arusamatuks. Härra Luur'i ettepaneku järele tuleb wälja, et näiteks, masinakirjutaja ainult sel puhul wõib lisatasu saada, kui tema ühel ja samal kohal masinakirjutajana on teeninud ja ühes ja samas teenistuses. Ütleme üks riigiteenija oli teatud kohal ja sai kuus 5.000 marka palka. Pärast läks ta teisele kohale, kus tema samuti 5.000 marka palka saab. Ma ei saa aru, mispärast waja on seda ametnikku ülemineku eest karistada sellega, et tema ei tohi lisatasu saada. Nüüd on aga päris kindel, kui härra Luur'i ettepanekut tõlgitseda nii, nagu see on praegusel kujul, siis peab inimene, kes 25-aastase teenistuskestuse lisatasu saada wõib, kõik see aeg wahet pidamata teeninud olema ühel ja samal kohal. See on teiste sõnadega — riigiteenijate kinnitamine nende koha külge, nagu wanasti Wenemaal talupojad maa külge kinnitati. Aga mina arwan, et seda ettepanekutegijagi ometi teadlikult tahtnud ei ole

— see on waid lihtsameelsuse pärast nõnda wälja kukkunud. Minu arusamise järele seisab wäljaspool kahtlust see moment — ühel ja samal teenistuskohal teenimine tuleb wälja jätta. See, kus kohal ametnik teeninud, ei tarwitse takistuseks olla talle teenistuskestus-lisatasu andmises. Samuti arwan mina, et kui üks riigiteenija wahepeal on saanud ametikõrgenduse, seegi ei tarwitse temalt õigust wõtta teenistuskestus-lisatasu saamises. Kõige õeldu põhjal oleks palju õnnelikum seda parandust wastu wõtta järgmisel kujul: „§ 15-a. Riigiteenijal on õigus saada teenistuskestus-lisatasu järgmiselt:

pärast 4-aastast teenistust 10%; pärast 8-aastast teenistust 15% ja pärast 12-aastast teenistust 25% aastasest palgamäärast.

M ä r k u s : (endine).“

Ma wõtsin aluseks 4 aastat, wälja minnes meil olewast pretsedendist õpetajate suhtes. (W. Linnamägi, krst.: Millega on see 4 aastat rohkem põhjendatud kui 5 aastat?) Seal on 4 aastat see algmiinimum, millest wälja minnes õpetajatele teenistuskestus-lisatasu määratakse. Sellepärast oleks otstarbekohane wälja minna ühtlasest põhimõttest. Härra aruandja on katsunud wastu waielda sellele paragrahwile üldse, ükskõik millisel kujul seda käesolewasse seadusesse sisse wiia tahetakse. Tema arwates ei oleks selle paragrahwi koht koguni mitte käesolewas seaduses. Teatud määral wõiks see põhjendus mõõduandew olla, aga ometi mitte sedawõrd, et see parandus riigiteenistusseadusesse üldse ei sünniks. See seadus ei kaotaks mitte midagi, kui riigiteenijate teenistuskestus-lisatasu fikseeritaks käesolewas seaduses. Et see seaduse konstruktsioonilt lausa wastuwõtmatuks, wõimatuks teeks, seda ei ole härra aruandjagi seletada sõandanud.

J. Luur (krst.): Austatud Riigikogu liikmed! Ka mind ei rahuldanud härra aruandja wastuseletused neile wäidetele, mida ma siin ette kandsin juba möödunud koosolekul riigiteenijate palgamäära kõrgendamise suhtes. Midagi tõsist ei ole härra aruandja poolt ette toodud, mis minu wäited wõiks ümber lükata. Siin oli härra aruandja toonitanud, et niisuguse ettepaneku wastuwõtmiseks pole riigiteenistusseaduses mitte õige koht,

tema koht olla palgaseaduses. Mina aga arwan, et palgaseaduses räägitakse palganormidest, mida maksetakse riigiteenijatele, siin aga — riigiteenistuseseaduses — on tegemist nende õigustega, mis riigiteenijatel olemas, ja juba sellepärast ma katsusin põhjendada neid aluseid, mis pärast riigiteenijad peaksid palgakõrgendust saama. Ma näitasin juba ära, et meil neid kohti teenistusosal mitte niipalju ei ole, et riigiteenijad võiksid järkjärgult oma teenistusosal tõusta ja sellepärast siis ka palganormide kõrgendust saada. Kui see weel võimalik oli sel ajal, kui Eesti riik loodi, siis igatahes nüüd on see palju vähem võimalik. Riik peaks oma kohusetruule teenijale tingimata palgakõrgendust andma. Möödunud korral põhjendasin kõike seda pikemalt ja laiemalt ja ei hakka oma mõtteid enam kordama.

Härra Gustawson'ile oli arusaamatu mõte „laitmata“, nimelt, mis tähendab palgakõrgendust anda neile, kes laitmata on teeninud. Mina mõtlen, et see mõiste peaks olema arusaadaw. Asjalugu on selles, et raske oleks palgakõrgendust määrata ametnikkudele, kes on segatud mingisugusesse kuriteosse teenistuse alal jne. (L. Johanson, sd.: Kas ta peetakse siis ametis või lastakse lahti.) See küsimus on jällegi iseküsimus. Mina mõtlen, et meie võiksime ülemust ikka niipalju usaldada, et ta igast tühjast küsimusest ei hakka tegema niisugust alust, et riigiteenijale ei saa palgakõrgendust maksta. Mina mõtlen, et selle mõiste „laitmata“ all tuleb mõista ikkagi niisugust teenistust, kus riigiteenija niiöelda ei ole määratud kuriteoga, mis käiks tema ametikohustuste täitmise wastu.

Edasi, härra Gustawson tähendas päris õieti, et kui õpetajad saavad iga 4 aasta järele palgakõrgendust, miks siis teistele riigiteenijatele ei anta lisatasu. Selles mõttes ühinen mina täiesti härra Gustawson'i arwamisega, sellepärast, et härra Gustawson toetab minu ettepanekut, ainult aastate suhtes lähewad minu ja härra Gustawson'i ettepanekud lahku. Minu põhimõte ja härra Gustawson'i põhimõte jääwad sarnasteks.

Mina pole kunagi seda toonitanud, et meie riigiteenija peab jääma ühele ja samale kohale, ja et ainult sellel tingimisel tuleb talle palgakõrgendust anda, kui ta kõige aja ühel ja samal kohal teenib, ja

kui ta peaks kõrgemale kohale wiidama, et siis tema sellest palgatõstmisest ilma jääb. Seda pole mina kunagi öelnud. Minu ettepanek on selles mõttes tehtud, et siin on ainult aastate arw tähtis: 5, 10 ja 15, ja sugugi pole tarwis arwesse wõtta, kas ametnik on saanud ameti kõrgendust või mitte, igatahes tuleks temale teatud ajajärgude järele palka tõsta. See oli minu ettepanek ja mingisugusest riigiteenijate naelutamist ühele kohale, nagu see Wenemaal olla olnud, ei või juttugi olla, niisugust ettepanekut ei ole ma teinud.

Kokku wõttes toetan oma ettepanekut.

L. Johanson (sd.): Neil põhjustel, mille peale eelkõneleja, härra aruandja ja härra Gustawson tähendasid, teen mina ettepaneku, wälja jätta härra Luur'i poolt esitatud paragrahwis sarnasel puhul, kui see wastu peaks wõetama, esiteks sõna „laitmata“, ja teiseks wälja jätta „ühe ja sama koha peal olles.“ Seda põhjendada nii ei saa, nagu härra Luur tegi, sest kui üks ametnik on kuritarwitustesse segatud, siis wabastatakse tema ametist. Laitus võib aga tulla ametnikule õige wäiksel põhjusel ja pika teenistusaaja jooksul wõiwad vähemad eksitused väga võimalikud olla. See oleks liig wäike takistus lisapalga saamises. Teame, et palgaastmed ei ole mitte suurte wahedega. Seal on ainult mõned tuhanded wahet. Kui keegi on ühe koha peal teeninud wiis aastat, siis härra Luur'i ettepaneku järele oleks tal võimalus saada 5—15% palgakõrgendust, aga kui ta on edasi jõudnud, siis ei ole tal mitte seda võimalust.

Igatahes tuleks teenistusaastaid igal puhul arwesse wõtta ja teatud protsendilist palgakõrgendust anda.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja J. Holberg: Minul oleks neile eelpool ettetoodud motiividele järgmist juurde lisada: mõlemad parandused, härra Luur'i, kui ka härra Gustawson'i omad, käiwad mõlema liigi riigiteenistuses seiswate isikute kohta, see tähendab, niihästi ametnikkude, kui ka wabapalgaliste kohta. Minul oleks juhus meelde tuletada, et üldse palgaküsimust wabapalgaliste kohta see seadus sugugi ei reguleeri. See küsimus on

riigi, kui ühe poole ja riigiteenija — wabapalgalise enese wahel kokku lepida. Wõib kindlasti oletada, et tihtilugu tarwidus wõib iga aasta järele tekkida palka kõrgendada. (O. Gustawson, is.: Kus ülemus saab palka tõsta?) Wabapalgaline saab ju palka waba kokkuleppe alusel. (O. Gustawson, is.: Teenistuslepingut tehakse on ometi palk ette nähtud!) Mina ütlen, et wõib olla, et ülemus otsustab, et ametnikule on tarwis mitte nelja aasta pärast, waid wõib olla, ½ aasta pärast palka kõrgendada ja wõib olla, ei ole talle tarwis mitte 10% juurde lisada, waid pool palka sel juhtumisel, kui wäikese palgaga wõeti ametnik ametisse, ja kui tema töowõime on seda wäärt.

Siis olgu weel öeldud, et need mõlemad ettepanekud jätwad selle teenistustasu mõiste segaseks, ei ole kindlasti ära öeldud, mis on see alus, mille põhjal 10% wälja arwatakse. (Wahelihüüe pahemalt poolt.) On mitmesugused tasud olemas, niihästi natuuras, warustuses, korteris, walgustuses, kui ka küttes, kuid see parandus jätab kõik need küsimused lahtiseks. (W. Linnamägi, krst.: Lugege läbi. — O. Gustawson, is.: Seal on palju öeldud.) Kellele palju öeldud, kellele wähe. (O. Gustawson, is.: Suurepäraline.)

Juhataja **K. Wirma** (helistab): Palun rahu.

Aruandja **J. Holberg**: Mina julgeksin weel öelda, et kooliõpetajate asjus on see küsimus palgaseadusega lahendatud. Nii et mina ja komisjon ei ole sugugi põhimõttelikult seda küsimust eitanud, aga täiesti õige on, et neid küsimusi ei wõi siia sisse põimida. Juba ettepanekud iseenesest näitawad, kuidas selle ettepanekutegijad neid küsimusi on wõtnud, nemad ei ole seda mitte tõsiselt wõtnud. Ja weel üks külg on ülestõstetud küsimusel. Kui on ettepanek tehtud, mis nõuab rahalisi wäljaminekuid, siis oleks wäga tarwilik, et ettepanekutegijad ka näitaksid, kui suured on rahalised kulud, kuipalju see kodanikudele uusi kohustusi peale paneb. See külg on aga täiesti tähele panemata jäetud. (A. Jõeäär, sd.: Mina tahaksin teada, kuipalju terwe see seadus maksma läheb?) See seadus ei puuduta mitte rahalist külge, sellega Teie eksite, härra Jõeäär. (L. Jo-

hanson, sd.: Aga kolmekuulised tasud?) Kolmekuulised tasud on nähtud ette ainult sel puhul, kui koosseise wähendatakse, nii et need ei ole mitte regulaarsed, waid erakorralised wäljaminekud. Kõigil eelpooltoodud põhjustel ei saa nende parandustega kuidagi wiisi komisjoni nimel ühineda ja leppida sellega, et nad käesolewasse seadusesse wõetaks. Teine küsimus on, kui nad õigel ajal ja õigel kohal tehtaks.

Juhataja **K. Wirma**: Rkl. Gustawson'i poolt on ettepanek tehtud rkl. Luur'i poolt esitatud ja aruandja poolt ettekantud § 15-a sisu wõtta järgmisel kujul wastu: „Riigiteenijail on õigus saada teenistuskestus-lisatasu järgmiselt: pärast 4-aastast teenistust 10%, pärast 8-aastast teenistust 15% ja pärast 12-aastast teenistust 25% aastasest palgamäärast.“ Ühtlasi jääb märkus samasugusel kujul, nagu rkl. Luur'i poolt ette pandud.

Rkl. Johanson'i poolt on ettepanek tehtud, jätta wälja sõna „laitmata“ ja teine ettepanek — wälja jätta sõnad „ühe ja sama koha peal olles.“

Mina kawatsen hääletamisele panna kõigepealt rkl. Gustawson'i parandus-ettepaneku. Kui see peaks wastu wõetama, siis langeb ära rkl. Johanson'i parandus-ettepanek. (Hääletatakse.) Rkl. Gustawson'i ettepaneku poolt on antud 24 häält, wastu 31 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Johanson'i ettepanek — wälja jätta rkl. Luur'i poolt esitatud redaktsioonis sõna „laitmata.“ (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on rkl. Johanson'i ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Johanson'i ettepanek — wälja jätta sõnad „ühe ja sama koha peal olles.“ (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Luur'i poolt esitatud redaktsioon parandamata kujul. (Hääletatakse.) Rkl. Luur'i poolt esitatud paragrahwi poolt on antud 17 häält, wastu 27 häält, seega on paragrahw tagasi lükatud.

Aruandja **J. Holberg** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 16—18.

§ 16. Rahatasu maksetakse üks kord kuus wõi poole kuu wiisi.

Erandid on ette nähtud eriteenistus-seadustes.

Tasumaksmise korra ja tähtjaid määrab kindlaks Wabariigi Walitsus.

§ 17. Reserwi ülewiiud ametnikud saawad endisest teenistuskohast 3 kuu jooksul edasi täie teenistustasu, wälja arwatud warustuse tasu, järgmise kolme kuu jooksul pool rahatasu ja wabastatakse peale selle lõpulikult riigiteenistusest, kui neile selle aja jooksul uut kohta leitud pole; reserwi nimekirja wõiwad nad aga oma soowil edasi jääda.

Wäljasmail teenistuses olewate ametnikkude reserwitasu määraks wõetakse wastawa ametastme teenistustasu määr siseriigis. Wastawa ametastme määrab kindlaks Wabariigi Walitsus.

§ 18. Kui reserwisolija ametnik kolmandat temale pakutud kohta wastu ei wõta, mis teenistustasu suhtes mitte alla kahe astme tema sennisest kohast madalamal ei seisa, siis kaotab ta eelmises paragrahwis tähendatud tasu edasisaamise õiguse.

Aruandja **J. Holberg** (loeb):

§ 19. Käesolewa seaduse § 40 põhjal teenistusest ajutiselt tagandatud ametnikud, samuti ka wahiallawõetud ametnikud, kui wahiallawõtmise tagajärjeks ei ole teenistusest tagandamine, saawad rahatasu teenistusest äraoleku aja eest pooles suuruses.

O. Gustawson (is.): Ma teen ettepaneku selle paragrahwi wiimases reas wõtta sõna „pooles“ asemel sõna „täies“. Paranduse mõte on see, et ametnik, kes ajutiselt ametist tagandatud oli, kes aga kohtu poolt õigeks mõisteti, wõiks oma teenistustasu täies suuruses kätte saada, kui kohtuprotsess läbi. Kui ma ei eksi, nägi Wene teenistusseadus sarnastel juhtumistel ette tasumaksmist mitte pooles, waid täies määras. Minu arusaamise järele peab see nii olema. Sest tagandatud ametnik on kannatanud nii kui nii selle tagajärjel, et tema ametist wabastati. Kui kohus ta lõpuks õigeks on mõistnud, siis näitab see, et tagandamise põhjus ei olnud küllaldane. Ametnik on teatud aja ilmsüütult kannatanud. Selle seadusega tahetakse seda ilmsüütult kannatanud ametnikku weel sellega trahwida, et talle selle aja eest makse-

takse pool palka. (J. Jaakson, rhw.: Lihtkodanik istub tihti aastate-kaupa kinni ilmsüütult, ja keegi ei maksa talle selle eest.) Jah, härra Jaakson, see on tõsi, et meil tihti niiwiisi sünnib. Kodanikud istuwad aastate-kaupa kinni. Pärast mõistetakse nad kohtu poolt õigeks, ilma et neil mingisugust õigust oleks ilmsüütult kantud kannatuste eest tasu nõuda. See on nii, aga ega sellepärast sarnane kord normaalne ei ole. (Aruandja J. Holberg: Aga kui ta inimese ära tapab!) Ma ei tea, missugusest juhtumisest Teie kõnelete. Ma arwan, kui kohus on õigeksmõistwa otsuse teinud, siis see ametnik oma ametkohale tagasi tuleb. Ja need motiivid, mis kohtu tema õigeksmõistmiseks mõõduandwad olid, on ometi mõõduandwad sellekski, et ta oma palga täies suuruses kätte saab.

J. Luur (krst.): Ka mina tahan parandus-ettepaneku teha § 19-da juurde. Härra Gustawson on juba teinud samasisulise parandus-ettepaneku, millega mina kawatsen esineda, kuid minu parandus räägib sellest, et siin peab kohtuotsusega tegemist olema, enne kui palk täies suuruses wälja maksta, pealegi määrab minu parandus, et peab ootama, kunni kohtuotsus jõusse astub. Siis alles tuleb wälja maksta kõik see palk, mis tal selle aja eest õigus saada, mil ta teenistuses ei olnud. Nii on minu parandus-ettepanek redaktsiooniliselt selgem, sest siin on tegemist kohtuotsusega.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Holberg**: Pean tähendama, et härra Luur'i poolt tehtud ettepanek on wäga raskelt redigeeritud, nii et kuidagi selgitada ei saa, mida õieti öelda tahetakse. Siin räägitakse mingisuguse otsuse jõusseastumisest, aga misugune see otsus on, seda ei ole öeldud. Üldse oleks mul siin öelda, et see küsimus oli niihästi alamkommissjonis kui ka kommissjonis kaalumisel, ja seal tuldi arwamisele, et ametnik, kelle tegewuses on kuritöö tundemärgid ja nii rasked, et teda ei wõi ametis pidada, waid tagandada tuleb, siis ei ole ka mingisugust alust temale palka maksta täiel määral. (E. Weberman, rhwsw.: Ja kui tema õigeks mõistetakse?) Kui

tema õigeks mõistetakse? Härra Jaakson, komisjoni esimees, on väga õieti tähendanud, et palju kodanikka õigeks mõistetakse. Kui tahetakse aga wastutatu anda selle eest, et teatud ametnik kohtu wea eest kinni istunud ja ilma palgata olnud, siis arwan mina, et seda küsimust tuleks teiste seadustega lahendada, aga mitte käesolewa seadusega. Nii oleks õige, otstarbekohane ja tarwilik, et tasumääramise küsimus ilmsüüta kinniistujatele ja ametisttagandatud ametnikkudele eriseaduses fikseeritaks ühel alusel kõigi kodanikkudega, kes kohtu wea all kannatanud. (Wahelhüüe keskelt: Siis oleks see kahekordne karistus!) Kahekordne karistus? Ei, mitte sugugi! Teenistustasu antakse ju selle eest, et ametnik ametis käib ja tööd teeb, kui ta aga tööd ei tee, ei ole tal ka mingit õigust tasu saada. (Wahelhüüe keskelt: Aga haiguse korral?) Haigus, see on hoopis teine asi. Haigus ei ripu ametnikust ja haiguse eest maksetakse tasu teatud määral. See seadus ei luba ka haiguse puhul piiramata aja eest palka maksta, waid seda tasu maksetakse ainult lühikese aja eest. (A. Jõeäär, sd.: Aga kui ilma põhjuse ta kinni peetakse?) Härra Jõeäär, Teie olete ka adwokaat ja räägite niisuguseid asju, mida kuidagi wiisi ei saa aktsepteerida.

Kõigil neil ettetoodud põhjustel ei saa tehtud parandustega ühineda komisjoni nimel.

Juhataja **K. Wirma**: Rkl. Gustawson'i poolt on ettepanek tehtud, wiimases reas sõna „pooles“ asemele wõtta „täies“. Rkl. Luur'i poolt on ettepanek tehtud § 19 juurde lõpus juurde lisada: „Juhtumistel, kui ametnik kohtu poolt õigeks mõistetakse, maksetakse tasu terwes suuruses wälja pärast otsuse jõusseastumist.“

Hääletamise motiivide kohta on sõna rkl. Linnamägi'il.

W. Linnamägi (krst.): Minu arwates on see parandus wastuwõtmise wäärt ja nimelt sellepärast, et kui keegi ametnik on kinni pandud ja wõib olla kaua aega kinni istunud ning pärast kohtu poolt õigeks mõistetud, siis on tema mitte ainult moraalselt, waid ka materjaalselt kahju saanud. Materjaalselt on ta kahju saanud selle tõttu, et tema kinni istudes

on saanud tasu ainult poole kuupalga suuruses.

Õiglus nõuab, et niisugusele ametnikule täies määras tasu maksetakse, pärast seda kui õigeksmõistmise otsus on jõusse astunud; seda hingelist piina, mis tema kohtuall olemise ajal läbi kannatanud, ei suuda muidugi keegi tasuda.

Juhataja **K. Wirma**: Hääletamisele tuleb kõigepealt rkl. Gustawson'i ettepanek sõna „pooles“ asemel wõtta sõna „täies“. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Hääletamisele tuleb rkl. Luur'i ettepanek. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud. (Hüüded: Ära luge da!) (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 12 häält, wastu 29 häält, — seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 19 parandatud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 19 wastu wõetud.

Aruandja **J. Holberg** (loeb): § 20. Teenistustasu saamise õigus lõpeb tegelikult ametist wabanemise päewaga, wälja arwatud käesolewa seaduse §§ 17 ja 18 ettenähtud juhtumised. Ametniku teenistusest lahkumise korral ei nõuta temalt teenistustasu tagasi päewade eest, mis saadud teenistustasu eest teenida jäi.

J. Luur (krst.): Ma teen ettepaneku § 20 juurde wõtta uus lõige: „Wabateenijatele ametist wabastamise korral wõib ametikoha ülemus ühekordist tasu määrata kunni nende kahekuuse palga suuruses.“

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Holberg**: Mul oleks selle juurde sedasama öelda, et wabateenijate palgaseaduse küsimus ei kuulu sugugi selle seaduse alusel reguleerimisele, waid sünnib kokkuleppe teel. (W. Linnamägi, krst.: Wene seaduses on.) Meil ei ole Wene seadus wastu wõetud. (J. Temant, põl.: Tema on tõsine Wene mees.) Ma ei saa sellega ühineda.

Juhataja **K. Wirma**: Rkl. Luur'i poolt on tehtud järgmine ettepanek: „Paragrahw 20 juurde lisada uus lõige: „Wabateenijatele ametist wabastamise korral wõib ametikoha ülemus ühekordset tasu määrata kunni nende kahekuulise palga suuruses.“ (Hääletatakse.) Poolt on antud 12 häält, wastu 29 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen § 20 hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 20 wastu wõetud.

Üldkommisjoni aruandja **J. Holberg** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 21—25.

§ 21. Riigiteenija surma korral saawad kadunu ülespidamisel olnud perekonnaliikmed ja ülenewad sugulased kolme kuu jooksul tema rahatasu edasi ja wõiwad tarwitada sama aja jooksul tema teenistuskorterit.

§ 22. Riigiteenija, keda wabastatakse teenistusest parandamata haiguse pärast, saab rahatasu kolme kuu jooksul peale wabastamise ja wõib tarwitada sama aja jooksul teenistuskorterit.

§ 23. Riigiteenijatele ja nende perekonnaliigetele kindlustatakse arstiabi ja pension sellekohaste eriseaduste alusel.

§ 24. Riigiteenijate ümberpaigutamise ja teenistussõitude puhul tekkinud kulud kannab riigikassa sellekohaste erimääruste järele.

§ 25. Riigiteenijatel on õigus iga aasta puhkeajaga saada: peale üheaastase teenistuse — 2 nädalat, peale kaheaastase teenistuse — üks kuu. Puhkeajal saab riigiteenija teenistustasu edasi.

Teenistuse huwides ja riigiteenija nõusolekul wõib kahte wäljateenitud puhkust ühendada.

Puhkuse lähem korraldus on wastawa asutuse juhataja wõimkonnas.

Erandid on ette nähtud eriteenistus-seadustes.

Pikemaajalised puhkeajad haiguse wõi muudel erakorralistel wajadustel antakse: ilma teenistustasuta — kunni 1 aastani wastawa ministri loaga ja teenistustasuga — kunni 6 kuuni Wabariigi Walitsuse otsusel.

Aruandja **J. Holberg** (loeb):

V. Riigiteenijate kohused.

§ 26. Riigiteenija on kohustatud riigi huwisid kaitsma, täitma kõiki tema teenistusse puutuwaid seadusi ja määrusi, samuti ka oma ülemuse seaduspäraseid käske ja korraldusi, mis antud teenistuse alal, ja on oma teenistusalase tegewuse seaduslikkuse eest wastutaw.

Igasugusest käsus leiduwast wastolust seadusega wõi seaduspärase eeskirjadega peab käsusaaja aja wiitmata teatama käsuaandjale ülemusele ja niisugusest käsust, mis kuritegewuse ettepanekut sisaldab, ka järgmisele kõrgemale ülemusele.

O. Gustawson (is.): Panen ette § 26 teine lõige kustutada. See lõige on õige õnnetult redigeeritud. Näiteks kõrwallause, „mis kuritegewuse ettepanekut sisaldab“, ei ole keeliseliselt õige ega arusaadaw. Samuti seab see lõige alamad käsusaajad riigiteenijad wäga täbarasse seisukorda. Eriti kui arwestada, kuidas aruandja teist lõiget kommendeerib oma seletuskirjas. Siin tekib wist igal lugejal tunne: kui seda lõiget iga käsusaaja riigiteenija tõesti nii peab täitma, nagu seletuskiri nõuab, siis asja kõigetähtsam osa — käsutäitmine ära jääma peab. Igale riigiteenijale, kes mingi käsu saab, pannakse peale kohustus jälgida, kas antaw käsk on seaduse piires, wastawas vormis, kas see käib käsuaandja kompetentsi jne. Riigiteenija ei saa loomulikult kõiki „Riigi Teataja“ aastakäike uurima hakata, et selgusele jõuda, kas käsk kõigile ülesseatud nõuetele wastab wõi mitte.

Peale selle jääb selgusetu, kas sarnast käsku täitma peab wõi mitte. Seda ei ole siin otsekohe öeldud. § 26 oli Wabariigi Walitsuse redaktsioonis õnnelikum, sest seal oli waid öeldud, et käsud peawad olema kooskõlas seaduse eeskirjadega. Sellest arwati küllalt olewat. Sama nõue on käesolewa paragrahwi esimeses lõikes wäljendatud. Nimelt tingimus, et iga antaw käsk peab olema seaduspärane. Mina arwan, et sellest küllalt on. Sellepärast wõib käesolewa paragrahwi teise lõike kustutada.

W. Linnamägi (krst.): Ka mina ei ole käesolewa paragrahwi redaktsiooniga mitte rahul, ta on tingimata puudulik. (L. Johanson, sd.: Inimesed on ka puudulikud!) Teine lõige ütleb, et igasugusest käsus leiduwast wast-

olust seadusega wõi seaduspäraste eeskirjadega peab käsusaaja aja wiitmata teatama käsuandjale ülemusele ja niisugusest käsust, mis kuritegewuse ettepanekut sisaldab, ka järgmisele kõrgemale ülemusele. Muud mitte midagi ei ole öeldud, kas ta seda käsku täitma peab wõi mitte. (L. Johanson, sd.: Aga piibel ütleb, et iga käsk tuleb täita!) Mina paneksin järgmise redaktsiooni selle paragrahwi kohta ette:

„§ 26. Riigiteenija on kohustatud riigihuwisid kaitsma, hoolsust ja püüdmit teenistuses üles näitama, rahwale teenistusasjades lahkelt vastu tulema, tundma ja täitma kõiki tema teenistusesse puutuwaid seadusi ja määrusi, samuti ka oma ülemuse seaduspäraseid kärke ja korraldusi, mis antud teenistusala, ja on oma teenistusala tegewuse seaduslikkuse eest wastutaw.

Igasugusest käsus leiduwast wastolust seadusega wõi seaduspäraste eeskirjadega, peab käsusaaja ametnik aja wiitmata teatama käsuandjale ülemusele, ja kui wiimase poolt käsk korratakse, siis seda täitma. Saades aga ülemuselt käsu, mis awalikult seaduswastane wõi kuritegewuse ettepanekut sisaldab, peab ametnik selle täitmise seisma panema ja käsuandja ülemusele sellest teatama ning järgmisele ülemusele wastawalt ette kandma.“

Nimelt on siin rõhutatud seda, et iga ametnik peab teadma ja tundma neid seadusi ja määrusi, mis tema teenistuses puutuwad. Tegelik elu on küllalt näidanud, et meie ametnikud ei tunne küllalt seadusi ega määrusi, waid seda kohust peab neile paragrahwide näol silmade ette kirjutama, et nad neid tundma õpiksid.

Teiseks, mis wäga palju meie ametnikkude kohta rahwa poolt meelepahawaldamist on leidnud, see on meie ametnikkude wastutulematus. Nad ei tule rahwale küllalt lahkesti vastu. See asi peaks paranema, ning sellepärast ei teeks paha, kui seaduses wastu wõtaksime selle määruse, et nad on kohustatud rahwale lahkesti vastu tulema. (Aruandja J. Holberg: Mis see tähendab, rahwale lahkesti wastu tulema?) See tähendab, täitma kõike seda, mis rahwas soowib ja mis tal õigus nõuda, aga mitte seaduspäraseid palweid tagasi lükkama.

Pearõhk minu redaktsioonis on see, et kui antakse ametnikkudele käskusid, mis seadusega kooskõlas ei ole, siis peab ametnik sel korral, kui ta aru saab, et käsk seadusele vastu käib, sellest käsuandjale ülemusele teatama, kui aga ülemus seda käsku kordab, siis täitma, kuna wastutus siis tema pealt ära langeb, kui aga käsk antakse, mis lausa seaduswastane, siis ei tohi seda ametnik täita, kuid küll peab sellest kõrgemale ülemusele ette kandma. See oli ka Wene seaduses ette nähtud ja minu arwates oleks tarwilik seda ka käesolewasse seadusesse üles wõtta. Minu ettepanek on — käesolew paragrahw minu redaktsioonis wastu wõtta — sellepärast, et ta selgem on, ning täpsemalt ära ütleb, mis ütleva peaks.

A. Rei (sd.): Selle paragrahwi teise poole määrused on minu arwates tarwilikud. Meie iga neljapäew arutame arupärimisi, milles heidetakse teatawatele ametnikkudele seaduse rikkumisi ette. Selle paragrahwi teise poole eesmärgiksi on just hoolitseda selle eest, et seaduseid wõimalikult täpselt täidetakse. Kui ülemus on andnud seadusega mitte kooskõlas olewa käsu, siis ei pea ametnik mitte kui pime sõnakuulelik masin niisugust käsku täitma, waid ta kohus on ülemuse tähelpanu juhtida selle peale, et käsk seaduspärane ei ole. Kahjuks puudub selles paragrahwis üks tarwilik osa ja nimelt ei ole temas ära näidatud, mis tuleks teha siis, kui ametniku ülemus oma käsku kordab, seletades et määrus on seaduspärane. Sel juhtumisel peaks ametnik käsku täitma, kuid seejuures oleks loomulik, et alama ametniku pealt wastutus selle käsu seaduspärasuse eest ära langeb ja teda keegi seaduswastases tegewuses süüdistama ei hakka, sest ta on oma kohuse täitnud ja käsu seadusele mittewastawuse peale tähelpanu juhtinud. Kui aga ülemus selle peale waatamata käsku kordab, siis on tema ükski selle eest wastutaw. Seda määrust käesolewas paragrahwis kahjuks sees ei ole, ehk küll alamkommissjonis sellest wist jutt oli. Minu arwates on see paragrahw praegusel kujul weidi puudulik ning tuleks tema komisjoni tagasi anda. Teen ettepaneku § 26 tagasi anda üldkommissjoni.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Holberg**: Ühinen rkl. Rei ettepanekuga.

Juhataja **K. Wirma**: Et aruandja poolt nõutakse § 26 komisjoni tagasiandmist, siis on § 26 seega komisjoni antud.

Aruandja **J. Holberg** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu § 27.

§ 27. Riigiteenija wõib teenistusest puududa ja teenistusse hiljaks jääda ainult mõjuwatel põhjustel. Põhjustest, mis teenistusse ilmumist takistawad, tuleb ülemusele aja wiitmata teatada. Teenistusest ilma mõjuwa põhjuseta puudumise aja eest palka ei makseta.

Aruandja **J. Holberg** (loeb): § 28. Teenistusest puudumise, samuti ka teenistusse hiljaksjäämise mõjuwateks põhjusteks on:

1) haigus, sõjaline tegewus, tulekahju, weeuputus ja raudtee- wõi laewasõidu seisak, kui need takistawad teenistusse ilmumist;

2) wahiallolemine;

3) wanemate, naise wõi laste surm wõi raske haigus.

Erandina wõib ülemus oma äranägemisel ka muid põhjusi mõjuwaks tunnistada.

Mõjuwa põhjuste kestwuse üle otsustab ülemus.

O. Gustawson (is.): Käesolewa paragrahwi wiimane lõige kõneleb sellest, et mõjuwate põhjuste kestuse üle otsustab ülemus. Mõjuwate põhjustena on ette nähtud kolm eriliiki, teiste seas ka haigus. Sellegi kestuse üle otsustamine on antud ülemuse kätte.

Sellele waidlesin ma juba üldkomisjonis wastu. Üldkomisjoni enamus aga otsustas jätta ülemuse otsustada, kui pikalt wiimane riigiteenijat lubab haige olla. Üldkomisjonis ei puudutatud seda, kuiwõrd mõjuwalt peab ülemus wastawat arstitunnistust arwesse wõtma. Küll aga rõhutas, kui ma ei eksi, wist härra Einbund, et arstitunnistus ei olla haiguse kestuse ja haiguse iseloomu äramääramiseks mitte nii kaaluw, kui ülemuse äranägemine. Ma julgen siiski teisiti arwata. Kui üldse keegi isik küllalt kompetentne on haiguse üle otsustama, siis küll eelkõige arst. Siin peab olema arstitunnistus absoluutne tõendus. On

arst kellegi riigiteenija kohta tunnistuse wälja andnud, et tema nii ja nii palju päewi, nii ja niisuguse haiguse tagajärjel puudunud, siis ei ole mingit tarwet anda ülemuse kätte tagantjärele otsustada, kas arstitunnistus usaldataw wõi mitte. Mulle tuleb meelde, kuidas talitati põllutööministeeriumi ametnik Warjun'iga käesolewal suwel. Warjun soetas endale dr. Luiga, dr. Puusepp'a ja weel ühe kolmanda närwihaiguste arsti tunnistuse. Need kõik tõendasid üksmeelselt, et Warjun põeb neurasteenijat ja wajab kolmekuulist puhkust. Selle peale waatamata on metsade peawalitsuse juhataja ametniku, kelle kohta kolm arsti tõendawad, et ta kolmekuulist puhkust wajab, päewa pealt lahti lasknud. Härra Roosen on tähendanud, — haigus olla lihtsalt otsitud põhjus ja muud midagi. Mina arwan, et kui niisuguseid juhtumisi ette on tulnud, siis peaks see meid manitsema ettewaatusse. Ülemuse otsustada wõiks jätta kõik teised juhtumised, peale haiguse. (Wahelhüüe M. Juhkam'i tões. poolt.) Härra Juhkam, kui Teie arste alla ja ennast üle hindate, siis wõite ju enese kohta nii heal arwamisel olla. Kuid mina usaldan siiski arsti rohkem kui Teid. Õeldu põhjal panen ma ette § 28-da wiimane lõige redigeerida järgmiselt: „Haiguse pärast puudumise kestus konstateeritakse wastawa usaldusarsti tunnistuse põhjal, teiste mõjuwate põhjuste kestuse üle otsustab ülemus.“

Arwan, et see parandus ei tohiks tõesti mittewastuwõetaw olla. Ükski ei tule ju tunnistama, et usaldusarsti tunnistus usaldataw ei ole. Praegu on tegelik kord sarnane, et kui ametasutuses ametnik puudunud haiguse pärast, siis esitab ta puudumise kohta arstitunnistuse ja sellest on küllalt. Niisama kui on puudunud Riigikogu liige Riigikogu koosolekult haiguse pärast, siis ei küsita kunagi, kas arstitunnistus on usaldataw wõi mitte, waid on küllalt, kui Riigikogu liige arstitunnistuse ette paneb. Ja kellegi ei arwata sel korral palgast wastawat osa maha. Mikspärast peaksime meie sellele makswale korrale risti wastu minnes seadma üles nõude, et ülemus olgu see a ja o, kes otsustab, kas ametnik oli haige wõi mitte. Sarnasel korral kujuneb otsustamine mitte ametniku tõelise haiguse järele, waid selle järele, kas teatud riigiteenija nägu ülemusele meeldib wõi mitte.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Holberg**: Härra Gustawson on ühe mõjuwa momendi täiesti ära unustanud ja nimelt, et arst-tunnistus iseenesest mingisugust wabas-tust teenistusest ei anna, waid seda ot-sustab ülemus. Ülemuse otsusel wabas-tatakse ametnik, ja arst ei olegi muud mi-dagi kui ekspert. Ülemus wõib eksperti arwesse wõtta, wõib seda ka tegemata jätta. (O. Gustawson, is.: See see on!) Aga teisiti ei saagi olla. Kui amet-niku üle kaks meelewalda paneme, siis wõib niisugune seisukord tekkida, et iga arst wõib ülemuse otsuse wastu amet-niku haigeks tunnistada, ja nii wõiwad arstliku ettekirjutuse järele terve amet-konna ametnikud korraga haigeks jääda. Sarnast seisukorda ei wõi aga lubada, sest ülemus peab töö eest wastutust kandma. Ma ei tea, kuipalju näide, mis härra Gustawson ette tõi, tõele wastab, kuid meie teame aga wäga hästi, et arste on, kes inimesele näkku waatawad ja silmade all muste ringe leides tunnista-wad, et teenistusse minna ei wõi, waid peab waba olema ja puhkama nii ja nii mitu päewa. Kuid missugustel põhjustel ja kuidas need mustad ringid tekkinud on, jäetakse kõrwale.

Arwan, et siin peab ülemusele jae-tama wõim puudumiste kestuse üle ot-sustada. Pean tähendama, et meil on tihti kaebtusi olnud arstlikkude ettekir-jutuste kohta ja on arstliku abiandmise peale minewaid kulusid iga kord riigi eelarwe arutamisel käsitatud ja iga kord on etteheiteid tehtud. Arwan, ei ole su-gugi ülearune, kui haiguse kestuse üle otsustamine jääks ülemusele. Juriidili-selt ei saa ette kujutada, et ühel wastuta-mata isikul õigus on antud otsuseid teha. (O. Gustawson, is.: On usaldus-arst!) Aga usaldusarsti ei ole iga amet-asutuse juures ja wäiksemates linnades ei ole usaldusarsti üldse. (O. Gustaw-son, is.: Igal pool peab usaldus-arst olema. Iga riigiteenija käib arstiabi alla!)

Kõigil neil põhjustel ei saa kuidagi härra Gustawson'i ettepaneku poolt olla.

Juhataja **K. Wirma**: Rkl. Gus-tawson'i poolt on ettepanek tehtud, § 28 wiimane lõige redigeerida järgmiselt: „Haiguse pärast puudumise kestus kons-

tateeritakse wastawa usaldusarsti tun-nistuse põhjal, teiste mõjuwate põhjuste kestuse üle otsustab ülemus.“ (Hääle-tatakse.) Ettepaneku poolt on 25 häält, wastu 22. (Hüüded: Sedeli-tega hääletada!) Palun sedelid wälja jagada. (Hääletatakse.) Poolt on 32 häält, wastu 28, seega on et-tepanek wastu wõetud. Hääleta-misele tuleb § 28 parandatud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa ena-musega on § 28 wastu wõetud.

Kuulutan weerandtunnilise waheaaja.

Waheaeg algab kell 7.10 min. õht.

Pärast waheaega jätkub koosolek kell 7.35 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **L. Raudkepp**.

Sekretääri kohal abisekretäär **O. Köster**.

Juhataja **L. Raudkepp**: Riigi-kogu töö kestab edasi.

Aruandja **J. Holberg** (loeb): § 29. Mõjuwatel põhjustel ametist-puudumise korral maksetakse palka ainult 2 kuu jooksul. Üle 2 kuu puuduja ametnik arwatakse ametnikkude reserwi ilma palgata.

W. Linnamägi (krst.): Mina ei saa mitte selle paragrahwiga nõus olla. Mõjuwatel põhjustel ametistpuudumise korral makstakse palka ainult kahe kuu jooksul, mõjuw põhjus on aga haigus, tähendab haiguse puhul wõib ametnikule palka maksta ainult 2 kuu jooksul ja pä-rast peab tema lahkuma teenistusest, peab minema reserwi. (O. Gustaw-son, is.: Kas ilma palgata re-serwi?) No jah, ilma palgata reserwi, tähendab, ta kaotab koha ja palka ka ei saa. See on liig drakooniline abinõu hai-guse juhtumise juures ja meie haiguse abiandmise korraldused ametnikkudele näewad ka teist ette, seal on wististi wõi-malik nelja kunni kuue kuu jooksul palka saada, ning haigekassade korraldused lu-bawad haigekassa liikmetele palka maksta isegi poole aasta jooksul. Selle järele otsustades oleksid siis ametnikud wõrreldes teistega, kõigewiletsamasse seisukorda asetatud, nad saaksid palka ainult kahe kuu jooksul ja pärast seda kaotaksid koha ja palga. Endine Wene seadus nägi ette, et ametnik wõis hai-

guse juhtumisel nelja kuu jooksul palka saada wõi mõnel juhtumisel isegi aasta jooksul. Ma mingisugust parandust tegema ei hakka, paneksin ainult ette seda paragrahwi komisjoni tagasi anda, et seal kaalumisele wõtta, kas pole wõimalik sellele paragrahwile mingisugust teist redaktsiooni leida, mis ütleks, et haiguse juhtumisel on ametnikul õigus pikemat aega tasu saada enne, kui neid reserwi aetakse.

O. Gustawson (is): Ma toetan rkl. Linnamägi ettepanekut, käesolew paragrahw komisjoni tagasi anda. Käesolew paragrahw tahab asetada haiged ametnikud halvemasse seisukorda kui terwed, — muidu maksab aga meil wastupidine kord. Näiteks: kui üks ametkoht ära kaotatakse, arwatakse selle koha peal teeniw terve ametnik reserwi ja reserwis saab tema esimese kuu jooksul täie palga, järgmise kolme kuu jooksul poole palga. Haige ametnik läheb reserwi —, ilma palgata. (Aruandja J. Holberg: Aga pensioniseaduse põhjal saab ta edasi.) Siis tuleks aga igal tingimisel selgitada, mis siin siis lõpulikult maksab. Pensioniseadus seab üles ühed, käesolew seadus aga teised määrad — ma ei tea, milliste määrade alusel talitada mõeldakse.

Peale selle on aga lugu nii; et pikemat puhkusaega saab määrata käesolewa seaduse § 25 põhjal ainult Wabariigi Walitsuse otsuse järele. Ütleme, ühes maakonna kõrwalises nurgas on keegi metsametnik haigeks jäänud. Teade tema haigeksjäämisest läheb wastawate maakonnaametnikkude kaudu metsade peawalitsusse, sealt põllutööministrile ja alles wiimase kaudu kaalumiseks Wabariigi Walitsusele. See kõik wõtab rohkesti aega. Ja kui nüüd pealegi juhtub olema suweaeg, kus Wabariigi Walitsuse koosolekuid mitte nii tihti ei peeta, siis on päris kindel, et ükskord, kui see teadanne ametniku haigusest lõpuks Wabariigi Walitsuseni jõuab, on kaks kuud ammugi möödas, ja ametnik on wahepeal automaatselt oma koha juba kaotanud. See ametnik ei tarwitsenud aga sugugi olla parandamata haige. Ta oleks wäga hästi wõinud teatud aja pärast uuesti oma ametikohuste täitmisele asuda. (Wahelhüüe aruandja J. Holberg'i poolt.) Ma arwan, kui see ametnik näiteks kolme kuu pärast terweks saab

ja oma ametikohuste täitmisele asuda tahaks, siis ta seda enam teha ei saa, sest ta on wahepeal juba reserwi määratud. Seal peab ta wõib olla aasta wõi kaks — kolmgi ootama, enne kui ta jälle oma ametkohale tagasi saab. Sarnane kord ei ole wastuwõetaw.

Peale selle tuleks selgitada käesolewa seaduse ja meil praegu makswate määruste wahekord. Härra Linnamägi tähendas wäga õieti, et praegumakswad ajutised kodukorra määrused ametnikkude ja tööliste kindlustamise kohta haiguse puhul 6. weebruarist 1920. a. ette näewad korra, mille järele parandatawa haiguse puhul haigele abi antakse kuue kuu jooksul. Käesolewas seaduses ei ole öeldud, et see punkt 6. weebruari 1920. a. määrustes oma makswuse kaotab, tähendab: tegelikult tuleks siis käia ühelt poolt nende määruste järele, teiselt poolt aga käesolewa paragrahwi järele, mis käib risti wastu tähendatud määrustele. (Aruandja J. Holberg: See ei tähenda midagi.) Kellele tähendab, kellele mitte. Ent ma arwan, et peaks olema rohkem neid, kellele ta siiski midagi tähendab. (Aruandja J. Holberg: See seadus muudab kõik endised eelnõud ära.) Järelikult, kui sellele seisukohale asuda, siis peaks olema kindel, et arstiabi korraldamise kohta käiwad määrused üldse oma makswuse kaotawad. Nõnda oleksime siis wihma käest räästa alla sattunud. (Aruandja J. Holberg: Palgasaamise suhtes muudab ära.) See ei ole arstiabi, see on palgaasi. Nii siis: Teie wõtate ja raiute teatud tüki seadusest wälja ning ütlete: „See ja see ei maksa enam, muidu aga jääb see kord püsima.“ Teile peaks ometi selge olema, et palgasaamine wõi mittesaamine on seotud antawa arstimisaja ja kestusega. Käesolew seadus ütleb selge sõnaga: kui keegi ametnik kaks kuud on haige olnud, lastakse ta lahti ja ta kaotab oma palgasaamise õiguse. Sellega muudetakse radikaalselt praegumakswat korda. (Aruandja J. Holberg: Teda eilasta lahti. Reserw on ametwahekord — ta on ametis, aga palka ta ei saa.) Noh ma tänan selle au eest, olla ametnik ilma palgata. Praegune kord, kus ametnik haiguse puhul poole aasta kestes palka saab, on inimlikum ja wastuwõetawam. Nüüd aga tahetakse haiget ametnikku kahe haiguskuu möö-

dumisel paugupealt reserwi arwata hoopis ilma palgata. (Aruandja J. Holberg hüüab midagi wahela.) See on jutt ilma lõputa, nagu „skaska pro bjelowa bõtshka“. Ma arwan, et see paragrahw tõepoolest tuleks anda üldkommisjoni läbiwaatamiseks ja kooskõlla wiimiseks ühelt poolt pensioniseadusega ja teiselt poolt makswate arstiabiandmise määrustega. Sel puhul aga, kui käesolew paragrahw siiski peaks wastu wõtama praegusel kujul, paneksin ette seda redigeerida järgmiselt: „Mõjuwatel põhjustel, wälja arwatud haigus, teenistusest puudumise korral maksetakse palka ainult 2 kuu jooksul, mille möödumisel puuduja riigiteenija arwatakse riigiteenijate reserwi ilma palgata“. Olgu siis pealegi nõnda, et teistel mõjuwatel põhjustel, mis loetletud käesolewas seaduses teenistusest puudumisel maksetakse ametnikule palka 2 kuu jooksul ja arwatakse ta siis reserwi ilma palgata. Haiguse puhul aga ei tohiks sarnane kord mingil tingimusel maksta.

Juhataja L. Raudkepp: Lõp sõna on aruandjal.

Aruandja J. Holberg: Kui sellest seadusest ainult üks paragrahw wälja wõtta ja lugeda, siis muidugi wõib niisugust oletust teha, nagu lugupeetud eelkõneleja tegi, aga kui terwet seaduse süsteemi käsitada, siis wõib olukord muududa. Asjaolu seisab selles, et on kahe sugused haigused — parandatawad ja parandamatud. Kommisjon, kui ta wastu wõttis 2 kuud ülemterminiks, siis sel põhjusel, et kui kellegi haigus kestab üle kahe kuu, siis selle haigus kaldub parandamata haiguste hulka. (O. Gustawson, is.: Kas tüüfus on parandataw wõi parandamata haigus ja kas ta kestab üle kahe kuu?) Mina olen näinud ka tüüfushaiget, ja nii kaua ei ole keegi tüüfuses haige olnud. Kui aga peaks keegi üle kahe kuu haige olema, siis on siin ette nähtud, et Wabariigi Walitsusel on õigus anda palka aasta wõi poole aasta jooksul. (O. Gustawson, is.: Ametnik lastakse ennem reserwi, kui ta sinna jõuab!) Ma arwan, et meie riik ei ole nii suur, nagu mõni suur ilma riik, siin on juba teisel päewal kiri Wabariigi Walitsuse ees. Olgu weel tähendatud härra Gustawson'ile, et kui sellest kahest kuust ei aita, siis wõib talle pen-

sioniseaduse alusel anda teatud abiraha, kas aasta wõi pooleaasta palk. Kuna ametnik reserwi läheb, kestab tema teenistuswahekord riigiga edasi. Aga sellele seisukohale ei wõi asuda, et riik on nagu üks igawene waestemaja, kust kõik haiged peawad saama süüa, kaetud ja maetud jne. Peab sellelt seisukohalt wälja minema, et riik ei ole mitte teenijate jaoks loodud, waid teenijad on ikka riigi päralt. Kui neile juba niipalju wõimalusi on antud abisaamiseks haiguse korral, siis ülearune on kartust awaldada. Kommisjonis olid wäga suured ja laiad waidlused selle paragrahwi kohta ja palgamaksmise korra kohta, ning sellepärast on asjata seda paragrahwi uuesti üldkommisjoni anda. Härra Gustawson mäletab wäga hästi, sest härra Gustawson oli ka seal komisjonis, et komisjon teisele otsusele ei saanud tulla. Mina ei saa kummagi ettepanekuga ühineda.

Juhataja L. Raudkepp: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Gustawson'il.

O. Gustawson (is.): Aruandja tähendas, et käesolewa paragrahwi arutamisel üldkommisjonis olla wäga pikad ja põhjalikud läbirääkimised olnud. Ma mäletan küll, et seal ühest kui teisest asjast räägiti, aga ma pean aruandjale kategooriliselt wastu waidlema, kui ta neid läbirääkimisi nimetab põhjalikkudeks ja pikkadeks. Nii see ei olnud. Seal räägiti waid mööda minnes käesolewast paragrahwist ning tähendati muuseas pealegi, et käesolew paragrahw wahekorrad pensioniseadusega ja praegumakswate arstiabi määrustega täiesti selgusetuks jätab. Ja seda enam on põhjust anda see paragrahw üldkommisjoni tagasi.

Juhataja L. Raudkepp: Selle paragrahwi kohta on järgmised ettepanekud tehtud: Rkl. Linnamägi poolt: — „Panen ette § 29 tagasi anda üldkommisjoni ümber töötamiseks wastawalt Riigikogus tehtud soowiawaldustele.“ Rkl. Gustawson'i poolt on järgmine ettepanek tehtud: „Panen ette § 29 redigeerida järgmiselt: Mõjuwatel põhjustel, — wälja arwatud haigus, teenistusest puudumise korral maksetakse palka ainult 2 kuu jooksul, mille möödumisel puuduja riigiteenija arwatakse riigiteenijate reserwi ilma palgata“. Esmalt tuleb hääletamisele rkl. Linnamägi ettepanek ja kui see

läbi ei peaks minema, siis rkl. Gustawson'i ettepanek. Panen rkl. Linnamägi ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on otsustatud anda § 29 üldkommisjoni tagasi, seega langeb ära wajadus rkl. Gustawson'i ettepanekut hääletada.

Aruandja **J. Holberg** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu § 30.

§ 30. Teenistussaladusi, mis riigiteenijale teatawaks saanud, peab ta salajas hoidma ka pärast teenistuswahekorra lõppu.

Aruandja **J. Holberg** (loeb):

§ 31. Riigiteenijatele on keelatud osta riigi warandust, mis tema kätte müümiseks usaldatud, samuti ka sõlmida waralisi lepinguid selle asutusega, kus ta ise teenib, ei enese nimel ega aseisiku kaudu, ei ka riigiasutuse esitajana sõlmida ostumüügi ja muid waralisi lepinguid oma esimese nelja astme sugulastega ja kahe astme hõimlastega.

Käesolewad eeskirjad ei ole makswad awalikkude enam- ja vähempakkumiste kohta.

O. Gustawson (is.): Teen ettepaneku käesolewa paragrahwi teine lõige kustutada. See paragrahw räägib riigivaranduste ostmisest ja müümisest, ametnikule keelates seda, kui ta seda tahaks toimetada oma huwides. Ma arwan, et needsamad põhimõtted, mis makswad riigivaranduste müümiste ja ostmiste operatsioonide kohta, peaksid olema paikapidawad ka awalikkude enam- ja vähempakkumiste kohta. Muidu tuleb wälja, et ametnik wõib enam- ja vähempakkumisi oma huwides palju laiemas ulatuses kasutada, kui neil juhtumistel, millest kõneleb käesolewa paragrahwi esimene lõige.

W. Linnamägi (krst.): Teen ettepaneku kolmandas reas pärast sõnade „ei enese“ wõtta „ehk abikaasa“. Mina leian ka, et paragrahwi wiimane lõige on wastolus esimese lõikega. Esimene pool keelab ära waranduslikka lepinguid sõlmida selle asutusega, kus ametnik teenib, teine lõige aga lubab neid sõlmida, kui nad awalikkude enam- wõi vähempakkumiste kaudu tehakse. See wastolu ei

wõi jääda, kuid mina ei oleks mitte nii radikaalne, kui härra Gustawson — et terve lõige maha tuleks kustutada, — waid mina paneksin ette teise redaktsiooni, mis järgmiselt kõlaks: „Käesolewad eeskirjad ei ole makswad awalikkude enam- ja vähempakkumiste kohta, wälja arwatud juhtumised, kus ametnik esineb otsekohe riigiwaranduse müüjana wõi hanke ehk töowõtte wäljaandjana.“

Nimelt ei tee, minu arwates, paha, kui ametnik sama ametikoha juures korraldatawast enam- wõi vähempakkumisest osa wõtab sel juhtumisel, kui ta esineb kui kõrwaline isik, sest awalik enampakkumine garanteerib seda, et seal ametnikul mingisuguseid iseäralikka huwisid olla ei saa, aga selle lõike praeguse redaktsiooni järele wõib ametnik ise wäljapakuja ja ka ostja olla; minu poolt ette pandud redaktsioonis see lõige seda enam ei wõimalda. (O. Gustawson, is.: Kuidas Teie ettepanek on?) Nimelt nii, et kui ametnik esineb otsekohe riigiwaranduse müüjana, wõi hanke ehk töowõtte wäljaandjana, siis ei tohi tema osa wõtta. Kui tema aga seal kui kõrwaline isik figureerib, siis wõib ta enampakkumisest osa wõtta. (Aruandja J. Holberg: Seda wõib ikka.) Ei, praegusel juhtumisel wist ülepea ei saa. (A. Jõeäär, sd.: Ametnik peab ametis olema, mitte aga wäljapakkujaks.) Igatahes on minu ettepanek vähem radikaalne kui härra Gustawson'i oma.

Juhataja **L. Raudkepp**: Lõpu sõna on aruandjal.

Aruandja **J. Holberg**: Kui see wiimane lõige on sisse wõetud, siis just järgmistel põhjustel. Meil on üksikud ametkohad, ja kui seal teatud ametniku peale langeb wäljapakkumine, siis tuleb wälja, et ta ühegagi nendest, kes enam pakuwad, lepingut ei wõi sõlmida, sest need wõiwad olla temale sugulased. Sugulaste kraad on wäga laiaks tehtud, nii et neljanda astme sugulased ei saaks enampakkumisest osa wõtta. See aga piirab, nii öelda, teiste kodanikkude õigusi wäga laialt. Siis ehk oleks juba õigem, et riik mujalt, teisest maakohast wõi linnast komandeeriks ametnikka enampakkumiste korraldamiseks. (L. Johanson, sd.: See käib ostmise kohta.

Siis andke teine redaktsioon.) See on juba esimeses lõikes ära keelatud ja iseenesest ei saa ju ametnik väljapakumisel isiklikult enese käest osta, sest ostuleping on ju kahekülgne leping, seal peab olema üks müüja ja teine ostja, ametnik ei saa enam pakkuda, see on, müüja olla ja sealsamas ka kohe osta. Kui ta asutuse esitaja on, siis ei ole tal võimalust, sest kui ta pakub ja ise ka ostab, kuidas ta siis lepingut alla kirjutab? Härra riigikontrolöör, ostmine on kahekülgne leping! (O. Gustawson, is.: Aga kui teise isiku...) Teine isik, ega see midagi ei tähenda. (O. Gustawson, is.: Aga aseisik?) Aseisik on ka keelatud, kui mitte awalikku enampakkumist ei ole. (L. Johanson, sd.: Teine lõige tühistab.) Aga siis tuleb tegelikult nii välja, et peab olema spetsiaal enampakkuja, kes mööda riiki sõidab, sest ei wõi teada, kas sellel ametnikul oksjonil mitte sugulasi ei ole. Komisjonis toodi weel ette neid motiive, et awalikkude enampakkumiste juures, mis suuremalt jaolt kõik weel kinnitamisega lähewad, wäga raske oleks laialisi kuritarwitusi ette wõtta. (O. Gustawson, is.: Aga mis praegu tehakse enampakkumistel?) Mina ei tea, aga kui teie, härra Gustawson ja Johanson mingisugustest juhtumistest teate, siis andke üles, sest see on wäga raskelt karistataw. Siis maani mina igatahes ei tea, et keegi sarnases asjas kohtulikule wastutusele oleks wõetud. Ehk teie ütleksite ühe nime, kui teate. (A. Jõeäär, sd.: Mitte müüja, aga kui tema põllutöömινιστεριumi lähew?) Aga kui tema kuskilt teisest ametiasutusest on ja oma wabal ajal oksjonile lähew, siis ei ole minu arwates mingit põhjust tema õigusi piirata. Teie tahate siis teatud ametnikkude klassi luua, kellel teised kodanikuwabadused piiratud on ja kellel enam mingid õigusi ei ole. (L. Johanson, sd.: Ja ta käib ainult oksjonil. O. Gustawson, is.: Kas esimene lõige teeb sedasama kasti? J. Piiskar, is.: Kaanega kasti!) Härrad Gustawson ja Piiskar, teiega on raske waielda suuremate asjade üle. (J. Piiskar, is.: Me' wäiksed mehed!) Kas kastil on kaas peal wõi on ta ilma kaaneta, see on teile selge. (J. Piiskar, is.: Andke parem otsekohe alla.) Nii et mina komisjoni nimel nende parandustega ühineda ei saa.

Juhataja **L. Raudkepp**: Sõna on riigikontrolöör Oinas'el faktiliseks märkuseks.

Riigikontrolöör **A. Oinas**: Härra aruandja awaldas siin kahtlust selle üle, kas on võimalik niisugune asjaolu, et enampakkumisel warandustmüüjad ametnikud ise sealsamas ka ostjad wõiksid olla, sest leping wõib olla ainult kahe poole wahel, ei saawat ju müüja iseenesega lepingut teha, kui ostjaga. Kuid niisugused juhtumised on siiski võimalikud. Tegelik elu on näidanud, et isegi väljapakumise komisjonide esimehed on põllutöömινιστεριumi alal ostjana figureerinud, sest nemad on waranduse müükide teostajad, mitte müüjad, kui lepingu teine pool. Kahjuks ei saa ma neid asjaolusid pikemalt seletada.

Juhataja **L. Raudkepp**: Käesolewa paragrahwi kohta on järgmised ettepanekud tehtud: rkl. Gustawson'i poolt on ette pandud selles paragrahwis II lõige kustutada. Härra Linnamägi poolt on kaks ettepanekut tehtud: Esimene ettepanek on 3. reas pärast sõnade „ei enese“ wõtta „ehk abikaasa“, ja teine ettepanek: paragrahwi wiimane lõige redigeerida järgmiselt: „Käesolewad eeskirjad ei ole makswad awalikkude enamja vähempakkumiste kohta, välja arwatud juhtumised, kus ametnik esineb otsekohe riigiwaranduse müüjana wõi hanke ehk töowõtte väljaandjana.“ Panen need ettepanekud selles järjekorras hääletamisele, nagu ette kandsin. Esimesena tuleb hääletamisele rkl. Gustawson'i ettepanek. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 23, wastu 16 häält, seega on ettepanek wastu wõetud, ja teine lõige on otsustatud välja jätta, mille tagajärjel rkl. Linnamägi teine ettepanek hääletamisele ei tule. Panen hääletamisele rkl. Linnamägi esimese ettepaneku, et 3. reas pärast sõnade „ei enese“ wõtta juurde sõnad „ehk abikaasa.“ (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see ettepanek wastu wõetud. Panen terve paragrahwi muudetud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 31 wastu wõetud.

Aruandja **J. Holberg** (loeb): § 32. Riigiteenija wõib otsustada asju, mis puutuwad seltsidesse, ühisustesse ja

nende liitudesse, kus ta teenib ehk kus ta juhatuse wõi nõukogu liige on, ainult otsekoheste ülemuse teadmisel ja kinnitamisel.

Siin peab sõna „otsekohe“ asemel olema „otsekohe“.

W. Linnamägi (krst.): Mina paneksin uue redaktsiooni ette, nimelt järgmise: „Riigiteenija ei wõi otsustada asju, mis puutuvad seltsidesse, ühisustesse ja nendes liitudesse, kus ta teenib, wõi kus ta juhatuse wõi nõukogu liige on. Nendes seltsides wõi liitudes wõib ametnik teenistuses olla ainult otsekoheste ülemuse teadmisel. Kohtuametnikkudel on igasugustes seltsides, ühisustes ja nende liitudes teenistuses olemine keelatud.“ (Aruandja J. Holberg: See ei käi selle seaduse alla, kohtuametnikkudel on eriseadus!) Kas kohtuametnikud siis selle seaduse alla ei käi? (Aruandja J. Holberg: Sellest küljest mitte!) See on mulle täiesti uudis kuulda. Minu ettepanek on täiesti wastupidine ettepanek, sest praeguses redaktsioonis on lubatud asjade otsustamine ametnikule nende ühisuste, seltside jne. üle, kus ta ise teenib, aga minul on ettepanek, et ta sugugi ei tohi seda teha. Ja siis peaks kohtuametnikkudel keelatud olema igasugune osa wõtt seltsidest ja ühisustest palgaliste teenijate näol, sest see oleks ainult kasuks asjade erapooletu otsustamise juures. Seda ei wõi heaks kiita, et mõned nendest praegu mitmes seltsis tegewad on. Wene seadustes neile niisugust õigust ei ole antud. Ja selleks, et hoida kohtuametnikkude autoriteeti kõrgel, ja et ära hoida, et ka juttusid nende peale teha ei saaks, on tarwis nende osawõtt seltsidest teatud suunas ära keelata.

Juhataja L. Raudkepp: Lõpu sõna on aruandjal.

Aruandja J. Holberg: Kõigepealt peab tähendama, et siin on härra Linnamägi poolt tehtud see ettepanek negatiivses redaktsioonis, mis meil on positiivses. Kommisjonis oli see asi ka arutamisel, kas kategooriliselt ära keelata igasugustest seltsidest, liitude juhatustest ja nõukogudest, ning rewisjoni komisjonidest osawõtt. Ja seal tuldi otsusele, et see ei ole mitte õiglane, ja et see wäga palju piiraks riigiteenijate wabadust. Näiteks on meil olemas heategewad

seltsid, kultuurilised seltsid. (W. Linnamägi, krst.: Ta wõib ju liige olla!) Aga mikspärast ta mitte juhatuses ei wõi olla? See otsustamise asi on ju niisugune, et tema peab otsustama ülemuse teadmisel, ja kui tuleb wälja, et tema ei ole erapooletult otsustanud, siis wõib ülemus ümber otsustada. Nii et selles asjas wõidak wäga raskendada riigiametnikkude tegewust seltsides ja kultuurilistes ette wõtetes, mis mitte soowitaw ei ole, kui meie wõtame riigiteenijad maal wõi alewis, wõi wäikestes linnades.

Edasi, mis puutub II lõikesse, kus räägitakse seltside wõi liitude teenistusest, siis seda küsimust käsitawad järgmised paragrahwid, selles mõttes kas wõib riigiteenija mingit kõrwalist teenistust wõi ametit pidada.

Mis puutub kohtuametnikkudesse, siis on, nagu juba kohapeal tähendasin, kohtuametnikkude õigused ja kohustused ära tähendatud kohtuseadustes, ja meie ei pruugi neid siin sugugi käsitada. Seal on see palju täielikumalt ja palju üksikasjalisemalt ära märgitud, kui siin ühe lausega. Ja mina ei saa aru, mikspärast ei wõi üks kohtuametnik piibliseltsides wõi ewangeeliumi-luteriusu seltsides tegew olla ja koguduse juhatuses, sest wiimased on ka uue seaduse maksmahakkamisel eraõiguslikud seltsid.

Juhataja L. Raudkepp: Käesolewa paragrahwi kohta on tehtud rkl. Linnamägi poolt järgmine ettepanek: „§ 32. Riigiteenija ei wõi otsustada asju, mis puutuvad seltsidesse, ühisustesse, ja nende liitudesse, kus ta teenib wõi kus ta juhatuse wõi nõukogu liige on. Nendes seltsides wõi liitudes wõib ametnik teenistuses olla ainult otsekoheste ülemuse teadmisel. Kohtuametnikkudel on igasugustes seltsides, ühisustes ja nende liitudes teenistuses olemine keelatud.“ Panen tähendatud ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 32 komisjoni poolt ette pandud redaktsioonis. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 32 wastu wõetud.

Üldkomisjoni aruandja **J. Holberg** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu § 33.

§ 33. Ametnikud wõiwad ametisse-määrawa ülemuse loaga erakorralselt ühtaegu täita teise ameti kohuseid, kui teenistuse huwid selle all ei kannata. Wabariigi Walitsusel on õigus sel korral määrata ametnikule palgalisa, kunni teise ametkoha poole palga suuruses.

Aruandja **J. Holberg** (loeb):

§ 34. Ametnik wõib olla erateenistuses, samuti pidada isiklikult ärilisi ettevõtteid, kas woliniku wõi oma perekonnaliigete kaudu, üksnes oma ülemuse teadmisel, kui sarnane ametniku eratege-wus ei takista ametikohuste täitmist ega riiwa tema ametkoha wäärilikku lugupi-damist ja au.

Ametniku ametissemääraw ülemus wõib eelpooltähendatud põhjustel erateenistust ja ettevõtete pidamist keelata.

Ärilisi ettevõtteid isiklikult juhtida wõi neis tegew olla wõib ametnik üksnes wastawa ministri loaga.

W. Linnamägi (krst.): Teen ettepaneku wõtta § 34 wiimane lõige järgmiselt:

„Ärilisi ettevõtteid isiklikult juhtida wõi neis tegew olla wõib ametnik üksnes wastawa ministri loaga. Ministritel enestel aga ja kohtunikkudel on äriline tegewus keelatud.“

A. Rei (sd.): Teen ettepaneku rkl. Linnamägi poolt tehtud ettepanekus lahus hääletada „ministrite“ ja „kohtunik-kude.“

Juhataja **L. Raudkepp**: Lõpu-sõna on aruandjal.

Aruandja **J. Holberg**: Käesolewa ettepaneku kohta oleks mul niipalju öelda, et meil on põhimõte läbi wiidud, et ministrid ei käi selle seaduse mõiste alla, sest meie arusaamise järele ei ole ministrid riigiametnikud. Sellepärast tuleks nende kohta kas eraseadus anda, kus parlament ise reguleerib, kas nad ühest wõi teisest ärilisest ettevõttest wõi seltsist osa wõtta wõiwad. Kuid käesolewa seaduse alla ei saaks kuidagi wiisi ministrid wõtta, sest meie seaksime sellega nende õigused ja kohustused ametnikkudega ühele alusele. Wõib olla, tahetakse ministri wastu weel karmim olla ka selle esimese lõike suhtes, mispärast ei oleks otstarbekohane seda käesolewa paragrahwiga lahendada. Selle seaduse esitajatel, Wabariigi Walitsusel

ja ka Riigikogu üldkommisjonil on olnud arusaamine, et minister ei käi selle seaduse alla. Härra Linnamägi, kui Teie ministrit ametnikuks ei loe, siis ei saa Teie teda ka ametnikkude hulka paigutada. (J. Luur, krst.: Teie ei loe, härra Linnamägi loeb.)

Juhataja **L. Raudkepp**: Rkl. Linnamägi poolt on ettepanek tehtud, wõtta § 34 wiimane lõige järgmiselt: „Ärilisi ettevõtteid isiklikult juhtida wõi neis tegew olla, wõib ametnik üksnes wastawa ministri loaga. Ministritel enestel aga ja kohtunikkudel on äriline tegewus keelatud“.

Rkl. Rei ettepanekul hääletan lahus wiimase lause. Hääletamisele tuleb rkl. Linnamägi ettepanek § 34 wiimase lõike kohta järgmiselt: „Ärilisi ettevõtteid isiklikult juhtida wõi neis tegew olla wõib ametnik üksnes wastawa ministri loaga. Ministritel enestel aga on äriline tegewus keelatud“. (Hääletatakse.) Mul on raske otsustada. Panen ettepaneku weel kord hääletamisele. (Hääletatakse.) Poolt on 21, wastu 16, seega on ettepanek wastu wõetud. (Hüüded: Sedelitega hääletada!) Soowitakse sedelitega hääletamist. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 31 häält, wastu 31 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb teine osa, mis järgmiselt kõlab: „Kohtunikkudel on äriline tegewus keelatud.“ (Hääletatakse.) Mul on raske otsustada, panen ettepaneku weel kord hääletamisele. (Hääletatakse.) Poolt on üks hääl, wastu nähtaw enamuse, seega on ettepaneku teine osa ka tagasi lükatud.

Panen § 34 hääletamisele komisjoni poolt esitatud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 34 wastu wõetud.

Aruandja **J. Holberg** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 35—40.

§ 35. Ühes asutuses alluwuse wahekorras ei wõi teenida:

- 1) ülenewad ja alanewad sugulased;
- 2) mees ja naine;
- 3) wennad ja õed.

Nende ühtesattumise korral paigutatakse alluw ametnik teise samapalgalise

koha peale, kui see aga võimalik ei ole, siis viiakse ametnik reserwi, wabateenija aga wabastatakse teenistusest.

§ 36. Riigiteenija on kohustatud teenistuspuhkusele minnes oma käes olevad rahasummad, warandused ja asjaajamise asetäitjale üle andma ja tagasi tulles wastu wõtma.

§ 37. Riigiteenija on kohustatud teenistusest lahkudes tema hoolde usaldatud waranduse, rahasummad ja aktid selleks määratud isikule üle andma.

VI. Ameti wahekorra lõppemine.

§ 38. Ameti wahekord lõpeb:

1) surma läbi;
2) ametisse määrawa ülemuse kirjaliku otsusega järgmistel juhtumistel:

a) oma soowil igal ajal peale ühekuulist etteütlemist, ehk ülemuse loaga ka waremalt;

b) parandamata haiguse pärast, kui see ametikohuste täitmist takistab;

c) §§ 12, 17, 33, 34 ja 41 ettenähtud juhtumistel;

d) Eesti kodakondsusest lahkumise korral;

e) distsiplinaar korras, wastawate seaduste järele;

h) seadusjõusse astunud kohtuotsuse järele.

§ 39. Pensioni wäljateeninud ametniku wõib ametisemääraw ülemus teenistuse huwides ametist wabastada.

§ 40. Ametniku, kes eeluurimise wõi kohtu alla on antud süüteo pärast, mille eest seaduses ettenähtud karistus on ühendatud õiguse kaotusega ametis olla, wõib ülemus, kellest oleneb ametisse määramine, ajutiselt tagandada ametikohuste täitmisest kunni kohtuotsuse seadusjõusse astumiseni wõi süüdistusasja lõpetamiseni.

Aruandja **J. Holberg** (loeb):

§ 41. Wabariigi Walitsusel on õigus ametnikku ametist wabastada, kui ta leiab, et ametniku tegewus riigi huwile kahjulik on, pärast sellekohast juurdlust ja wabastatawa ametniku seletuse ärakuulamist.

O. Gustawson (is.): Teen ettepaneku, see paragrahw wälja jätta. Käesolew paragrahw tahab anda erakorralisi wolitusi Wabariigi Walitsusele wabastada ametnikka põhjustel, mis ei ole ette

nähtud käesolewa seaduse § 38-das. Härra aruandja katsus pealegi oma seletuskirjas küsimust seletada nõnda, et käesolewa paragrahwi põhjal iga ametniku wabastamise lõpulik otsustamine Wabariigi Walitsuse kaudu peab käima. Ma arwan, et see paragrahw üldkommisjonis mitte sellest lähtekohast wälja minnes wastuwõtmist leidnud ei ole. Siin on kindlasti tahetud anda erakorralisi wolitusi Wabariigi Walitsusele kõrwaldada riigiteenistusest ametnikka, kelle tegewus riigi huwile kahjulik leitakse olewat. Kõigepealt enam kui ebamäärane mõiste see riigi huwile kahjulik tegewus. Kus see kahjulik tegewus hakkab ja kus tema lõpeb, selle kohta on igal ministril oma eriarwamine.

Palju otsekohesem oli härra Luur'i ettepanek: riigiametnik ei tohi olla riigiwastase organisatsiooni liige. Sellest oli lausa wäljendatud, milleks käesolewat paragrahwi tarwitada tahetakse. On ühe ametniku poliitiline silmnägu Wabariigi Walitsusele wastumeelt, siis wõib ta lennata.

Meie arusaamise järele tuleb ametnikku wabastades igakord talitada seaduses ettenähtud harilikku korra järele. Sellepärast ei ole ses suhtes tarwis mingisuguseid erakordseid wolitusi Wabariigi Walitsusele. Käesolewas seaduses on loetletud terve rida põhjusi, mis on mõõduandwad teenistuswahekorra lõpetamiseks. Neist juba jätkub küllalt küsimuse lahendamiseks.

Juhataja **L. Raudkepp**: Lõpuseõna on aruandjal.

Aruandja **J. Holberg**: Kui nüüd härra Gustawson'i parandus wastu wõetakse — § 41 wälja jätta, siis tuleb niisugune asjaolu ilmsiks, et walitsusel wõi ülemusel ei ole võimalik ametnikku ametist lahti lasta, kui ametniku tegewus juhtub riigile kahjulik olema wõi kui selle riigiametniku tegewus wõib niisugune olla, et teda mingisuguse paragrahwi alusel süüdistada ei saa. (**O. Gustawson**, is.: **S e d a h u l l e m!**) Distsiplinaar korras teda ka wabastada ei saa. Ülemus, kes kannab wastutust terve riigiaparaadi tegewuse eest, ja kuidagiwiisi sellest ametnikust lahti ei saa, satub wäga raskeesse seisukorda. Niisugust seisukohta ei saa mina meie riigis ette kujutada. Näiteks, ülemus, kes peab wastutust

kandma alluwa ametniku tegewuse eest ja kelle tegewus tema arusaamise järele on kahjulik riigile, ei wõi teda ometi mitte wabastada. Mina ütlen, et meil on see paragrahw nõnda lahjaks tehtud ja nõnda palju garanteeritud ametnikkudele. et ametnikule wäga raske siin ülekohut teha. Teiseks on juurdlus tema tegewuse üle, ja siis läheb asi kõige kõrgema administratiiv-instantsi kätte otsustada, see tähendab Wabariigi Walitsusele.

Ja kui härra Gustawson'il tõesti kartus on oma haiglasest ettekujutuses, et meie ametnikkudele ikka ülekohut tehakse, siis on parlament siin, teie wõite aru pärida. Meie teame üht arupärimist, mis härra Gustawson'i poolt esitatud ühe metsaametniku kohta.

Neil motiividel ei saa mina kuidagi nende parandustega nõus olla, kui wähegi tahetakse. et walitsusaparaadil wõimalik töötada oleks, ja et ülemusel wõimalik oleks wastutust kanda oma ametnikkude tegewuse eest.

Juhataja **L. Raudkepp**: Härra Gustawson'i poolt on ettepanek tehtud käesolew paragrahw wälja jätta. Tuleb silmas pidada, et hääletamisele tuleb positiivne ettepanek — § 41 wastu wõtta. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 41 wastu wõetud.

Aruandja **J. Holberg** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 42 ja 43.

VII. Teenistuskirjad.

§ 42. Riigiteenijate üle peetakse teenistuskiri, kuhu märgitakse:

- 1) nimi ja perekonnanimi;
- 2) sündimise aeg ja koht;
- 3) perekonnaseis;
- 4) haridus;
- 5) teenistuskäik;
- 6) puhkeajad.

Teenistuskirja wormi ja pidamise korra määrab kindlaks Wabariigi Walitsus.

§ 43. Riigiteenistusest lahkujale antakse tema soowil teenistuskirjast ära-kiri; ümberpaigutamise puhul saadetakse teenistuskiri uude teenistuskohhta.

Aruandja **J. Holberg** (loeb): § 44. Käesolew seadus hakkab maksma ühel ajal 1925. a. eelarwega. Tema maksmahakkamisega kaotab jõu Wene seaduste kogu III kõite esimene raamat.

O. Gustawson (is.): Pensioniseaduse arutamise puhul juhti meie rühmast enam kui ükskord tähelepanu sellele, et wäga täbar oleks teha pensioniseadus käesolewast seadusest olenewaks. See takistaks, ütlesime meie, pensioniseaduse peatset maksmapanemist. Sellele waidlesid tööerakonna esitajad terawalt wastu, tõendada püüdes, et see nõnda ei olla. See ei wiiwitawat asja põrmugi. Nüüd on riigiteenistusseaduse arutamisele asutud. Ja sellesse tahetakse käesolewa paragrahwiga wiia sisse nõue, mis pensioniseaduse maksmahakkamise 1. jaanuarist 1925. a. teeb enam kui küsitawaks. Nii siis: ühelt poolt nõue — pensioniseadus tuleb siduda riigiteenistusseadusega ja maksma panna 1925. aasta algusest, teiselt poolt aga tahe — riigiteenistusseadus tuleb teha sarnane, mis teeb wõimatuks pensioniseaduse tegeliku maksmapaneku tähendatud tähtajaks. Need on kaks seisukohta. Aga üldse näikse ju tööerakond olewat see õnnetu-õnnelik erand, kus tihtipeale paika peawad üksteisele risti wastukäiwad seisukohad.

Meie ennustasime — sidudes pensioniseadust riigiteenistusseadusega kujuneks selle käik niisugusena: pensioniseadust ei saa maksma panna enne, kui on wastu wõetud riigiteenistusseadus, riigiteenistusseadust ei saa aga jällegi maksma panna, ilma et oleks wastu wõetud 1925. aasta eelarwe. Sel puhul wõttis sõna härra Holberg. (Aruandja **J. Holberg**'i wahelhüüe.) Pensioniseaduse kaudu tulewate kulude katmiseks on wäga lihtne tee — see on lisa-eelarwe. Härra Holberg ütles: olla täiesti aluseta, tulla ja kõnelda sellest, et riigiteenistusseadus olla seotud 1925. aasta eelarwega. Need olla kaks hoopis ise asja. Nüüd on aga meil must walge peal § 44, kus on sedasama teed mindud, mida meie ennustasime. Seadus on seotud 1925. aasta eelarwega, nii et ikkagi sinna wälja on jõutud, kuhu meie arusaamise järele paratamatult pidi jõutama neist seisukohtadest wälja minnes, millised tööerakond omaks wõttis. (Wahelhüüe tööerakonna rühmast.)

Iga inimene iseloomustab asju selle järele, — nagu üks wanasõna ütleb — kuidas tal nokk on kaswanud. Mina leian, et ei ole mingit tarwet käesolewa seaduse maksmahakkamist siduda 1925.

aasta eelarwega. Ja seda järgmisel lihtsal põhjusel: riigiametnikkude koosseisud on meil kindlaks tehtud 1924. aasta eelarwes sarnastena, nagu nad praegu tegelikult olemas on. Järelikult — käesolewa aasta eelarwe koosseisusid aluseks wõttes, on täielik wõimalus pensioniseadust teostama hakata. Kui tahetakse pensioniseaduse maksimahakkamist siduda 1925. aasta eelarwega, siis wõidakse ju seda teha. Pensioniseaduses on aga ette nähtud, et see hakkab maksma 1. jaanuarist 1925. aastal. Seaduses on öeldud, et hakatakse pensioni maksma ette. (Wahelhüüe aruandja J. Holberg'i poolt.) Kui härra Holberg arwab seadust nii tõlgitseda wõiwat, siis on see tema isiklik arwamine, mida objektiivne olles jagada ei saa.

Kui minu poolt tehtud parandus — käesolewa paragrahwi algus wälja jätta — wastu wõetakse, siis jääwad riigiteenijad alusele, nagu see on ette nähtud 1924. aasta eelarwe koosseisudes. Iga riigiteenija jääb endiselt riigiteenijaks... (Aruandja J. Holberg: Riigiametnikuks ikka!) ...wõi riigiametnikuks, nii kuidas Teie seda soowite nimetada.

Juhataja **L. Raudkepp**: Lõp sõna on aruandjal.

Aruandja **J. Holberg**: Kui see tehtud ettepanek wastu wõetakse, siis tuleb wälja, et kõik need inimesed, kes meil praegu eelarwe koosseisus on ette nähtud, kõik need töölised ja raudteedel teeniwad isikud, nagu wedurijuhid ja rööpaseadjad, arwatakse riigiametnikkudeks, see on kindel, nii nagu § 1 käesolewas seaduses seda ütleb. See oleks aga ainult ajutiselt, sest hiljem wõi warem tulewad meil nad eelarwe koosseisudes jälle wabapalgalistena üles wõtta. See mõneks kuuks teise nimetuse andmine on tegelikult ükskõikne neile 16.000

isikule, kes riigikassast palka saawad, ja toob ainult sekeldusi ja segadusi. Härra Gustawson rõhutas eriti pensioniseadust, aga mina arwan, et kui üks kuu hiljem hakatakse pensioni tagantjärele maksma, siis ei ole sellega weel midagi katki. Pealegi ei jõuta wastawaid eeltõid selleks ajaks ära teha, sest ametnikud peawad enne weel soowi awaldama pensionisaamiseks, see aeg ei ole aga ise kuigi pikk. Mingisuguseid ametnikkude huwide rikkumisi minu arwamise järele siin küll ette ei peaks tulema.

Juhataja **L. Raudkepp**: Rkl. Gustawson'i poolt on lõpulikult redigeeritud tema ettepanek: „Esimene lause wälja jätta ja wõtta teine lause järgmiselt: „Käesolewa seaduse maksimahakkamisega kaotab oma jõu Wene seadustekogu III köide I raamat.“ (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on antud 25 häält, wastu 26 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud. (O. Gustawson, is.: Palun sedelitega!) Nõutakse sedelitega hääletamist. (Hääletatakse.) Poolt on antud 24 häält, wastu — 37 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb § 44 komisjoni poolt esitatud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 44 wastu wõetud.

Et 2 paragrahwi, §§ 26 ja 29 on otsustatud komisjoni anda läbiwaatamiseks, siis ei ole käesolew seaduseelnõu weel II lugemisel wastu wõetud, waid tuleb weel II lugemisele ühel järgnewal koosolekul, kui nimetatud paragrahwid komisjonist tagasi tulewad.

Ettepanek on tehtud korra kohta, nimelt rkl. Linnamägi poolt koosolek lõpetada. (Hääletatakse.) Poolt on antud 27 häält, wastu — 19, seega on ettepanek wastu wõetud.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 8.45 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **K. Wirma**.

Abiesimees **L. Raudkepp**.

Abisekretäär **Osk. Köster**.

Abisekretäär **J. Wain**.